

1979 störtades shahen av Iran i ett folkligt uppror där många olika politiska krafter medverkade. Efter ett tag lyckades dock det islamistiska Hezbollah ("Guds parti") ta över hela den politiska makten. Iran förvandlades till en islamisk republik, där andra partier förbjöds. Sedan följde ett långvarigt krig med Irak som fortfarande pågick när nedanstående rapport antogs.

Den iranska revolutionen fyra år efter upproret i februari 1979

(Följande rapport lades fram inför Fjärde Internationalens Förenade Sekretariat i januari 1983. FS antog rapportens allmänna linje, dvs analysens huvudlinjer och de politiska slutsatserna.)

Från Pahlaviregimens¹ kris till upproret

Upproret i februari 1979 var kulmen på en långvarig kris, där tre krafter verkade:

1. Påtryckningar för "reformer" från delar av den till Pahlavidynastin knutna nya borgarklassen;
2. Motstånd mot den kejsrerliga regimen från den traditionella borgarklassen, som anslöt sig till det shi'itiska² prästerskapet;
3. Uppsvinget för en mäktig massrörelse, med början 1976-77.

För det första: i mitten på 70-talet pläderade delar av den nya borgarklassen för reformer, som skulle anpassa det politiska systemet och statsapparaten till en kapitalistisk ekonomi i betydande utveckling. Dessa krav togs t o m upp inom statsapparaten och av en fraktion i det officiella "Rastakhiz"-partiet. Janshia Amouzegars regering var ett försök från shahen att besvara denna "reformistiska rörelse". Vissa strömningar inom den Mossadeghistiska³ Nationella Fronten betraktade denna utveckling med välvilja.

I början av 60-talet hade det bland breda skikt inom den traditionella borgarklassen uppstått och befästs en oppositionsströmning mot den kejsrerliga regimen. Denna traditionella borgarklass hade utestängts från de nya kapitalistiska ackumulationssektorerna (inom produktionen, den internationella och den inhemska handeln). Genom att den kejsrerliga regimen och den av denna understödda borgarklassen hade ett direkt grepp över statsapparaten och de resurser den hade tillgång till, hade dessa nya investeringssektorer gjorts till deras privata område.

Bazargan (Rörelsen för Irans frigörelse) och andra strömningar i den Nationella Fronten var talesmän för de borgerliga skikt, som var utestängda från de nya profitkällorna. Småbourgeoisin slöt upp bakom dessa oppositionella grupper.

Bazargans parti utvecklade nära förbindelser till det shi'itiska prästerskapet, som från och med 1963 hamnat i konflikt med regimen.

Slutligen hade det, som ett resultat av den ekonomiska krisen 1975-76, påbörjats en mäktig resning bland de förtryckta och utsugna massorna.

Under loppet av det revolutionära uppsvinget fick den shi'itiska hierarkin, i samarbete med Bazargan, den politiska ledningen över dessa olika strömningar inom den framväxande oppositionen. T o m inom statsapparaten, inklusive armén, bröt sig delar loss för att ansluta sig till detta alternativa ledarskap. Detta förklarar till viss del varför vissa delar av

---

¹ Pahlavi – den familj shahen tillhörde.

² Shi'iter – riktning inom islam.

³ Mossadegh – en av Nationella Frontens grundare och främsta ledare på 40- och 50-talen.

shahregimens institutioner förblev intakta efter upproret.

Olika sociala skikt och klasser förenades i denna kamp mot diktaturen. Så tidigt som sommaren 1976 ägde det rum sammanstötningar mellan armén och tusentals ”slum”-invånare i södra Teheran. Detta område befolkades av hundratusentals människor, vilka som ett resultat av shahens ”vita revolution”⁴ hade tvingats bort från jordbruksområdena. Armén förstörde dessa provisoriska bostäder, som hade uppförts utanför de zoner, som reserverats speciellt för de människor, som Pahlavidiktaturen gjort rotlösa. Samtidigt inleddes den första strejkrörelsen (1976-77). Förtrycket blev hårt. I kölvattnet på dessa mobiliseringar genomförde poeter, författare och advokater protestaktioner. Dessa aktioner koncentrerade sig på försvaret av de demokratiska rättigheterna. Studentkampen fick ett uppsving. På hösten 1976 utvecklades en generalstrejk på universiteten. Med Oarters goda minne – han hade just valts till president – gav shahen order om ett våldsamt förtryck mot denna rörelse. Mobiliseringarna körde fast.

Det var under denna period som konflikten mellan den shi'itiska hierarkin och den kejserliga regimen gick in i ett nytt skede. Efter den regeringskontrollerade pressens kampanj mot Khomeini 1977 organiserades demonstrationer först i Qom och sedan i Tabriz, där en revolt ägde rum. Regeringen försökte krossa denna rörelse med hjälp av ett brutalt förtryck. Men i själva verket gav det bara upphov till en rad minneshögtider (40 dagars sorg) för förtryckets offer, något som skulle bestämma ”tempot” på massrörelsens uppsving. Det shi'itiska prästerskapet ställde sina resurser och mäktiga organisation till demonstranternas förfogande. Det försökte skaffa sig hegemoni över proteströrelsen. Stora delar av den traditionella borgarklassen och småbourgeoisin slöt hopp bakom detta nya ledarskap för oppositionen mot shahen. De fattiga massorna drogs alltmer in i kampen. Den 8 september (”svarta fredagen”) dödade shahens styrkor hundratals demonstranter. Fiendskapen solida regimen och massorna ökade alltmer. Delar av prästerskapet lutade åt kompromisser och försökte få till stånd förhandlingar med premiärministern Sharif Emami.

Men rörelsens styrka och det faktum att den sammanföll med arbetarnas strejker gjorde en kompromiss praktiskt taget omöjlig. Ekonomiska och politiska krav ställdes allt oftare samtidigt. Strejkkommittéer började uppstå på fabrikerna. Arbetarklassens inträde i den direkta kampen mot shahen gav denna sociala och politiska konfrontation nya krafter. Från och med oktober 1978 stod en generalstrejk på dagordningen. Detta blev en central faktor för att åter inleda offensiven mot Pahlaviregimen.

Massmobiliseringarna på gatorna leddes emellertid fortfarande av prästerskapet och deras allierade i basarerna⁵. Arbetarna trädde in i konflikten först när massrörelsen redan hade byggts upp under det shi'itiska prästerskapets beskydd. Vidare innebar arbetarorganisationernas svaghet, för att inte säga icke-existens – resultatet av många års Nertryck – att prästerskapet hade fritt fram att bygga upp mobiliseringarna (teologistudenterna spelade i detta avseende en betydande roll). Moskvas och Pekings diplomati gentemot shahen misskrediterade Tudehpartiet⁶ avsevärt, och stärkte folkets tvivel mot organisationer som sade sig vara kommunistiska. Denna politiska faktor gynnade ledarskapet kring Khomeini.

I november/december 1978 blev sammandrabbningarna allt våldsammare. Massorna inledde

⁴ ”Vita revolutionen”-”reformer” som genomdrevs av shahregimen i början av 60-talet i syfte att ”modernisera” Iran.

⁵ Avser de stora grupperna av handelsmän i basarerna i främst Teheran.

⁶ Tudehpartiet – det pro-sovjetiska kommunistpartiet.

en direkt offensiv mot regimen, Från sin exil uppmanade Ayatollah Khomeini demonstranterna att vinna över soldaterna. Nu var det böndernas tur, som strömmade till städerna för att ansluta sig till kampen mot diktaturen.

Trycket från massorna och Khomeinis oförsonlighet gjorde att de nya försöken från medlemmar av prästerskapet, såsom Shariat Madari, att utarbeta en kompromiss med figurer som Amini eller Bakhtiar (som i januari utsågs till premiärminister) inte gav några resultat. Khomeini stödde generalstrejken och förkastade alla kompromisser.

Bakom Khomeinis ledning stod ett samhälleligt block med följande beståndsdelar: den traditionella borgarklassen (med sina olika fraktioner, de stora och medelstora handelsmännen i basarerna och de små fabrikanterna); en stor småbourgeois (affärsinnehavare, små och medelstora hantverkare), som hade en lång tradition av organisering (i skrå och samfund); och arbetarna och de fattiga massorna (vilka kallades *mostazafin*, ”de arvlösa”). Bland dessa fattiga massor fanns hundratusentals människor som nyligen flyttat in från landsbygden, ett halvproletariat som drabbats hårt av krisen inom byggnadsindustrin, vars tidigare tillväxt hade givit dem möjligheter till tillfälliga jobb. Även ett skikt av trasproletärer deltog i kampen. För många av dessa rotlösa människor var de religiösa organisationerna som fanns i slutkvarteren en ersättning för byalagsstrukturen och även ett nätverk för socialhjälp (välgörenhet). Prästerskapets fördömanden av lyxlivet bland den kejsrerliga regimens ”nyrika” skikt (taghootis) föll dessa befolkningsskikt i smaken, drabbade som de var av alla möjliga problem och utsatta för de repressiva styrkornas ständiga angrepp.

Rika handelsmän finansierade mobiliseringarna. Butiksinnehavare sålde sina varor billigt till de utblottade massorna. Moskéerna blev de viktigaste organisatoriska högkvarteren för kampen mot diktaturen. I själva verket utnyttjade massorna de möjligheter att yttra sig som Pahlavidiktaturen inte lyckats krossa. Detta befäste Khomeiniledningens grepp över massrörelsen, i synnerhet som han sedan länge var en känd motståndare till shahen. Så tidigt som 1963 hade han faktiskt uttalat sig mot åtgärder förbundna med den ”vita revolutionen”. Denna ”vita revolution” representerade i själva verket en plan för att skapa en ny borgarklass. Den undergrävde det shi'itiska prästerskapets traditionella grundvalar och de lokala maktstrukturer, som den traditionellt var knuten till, och Khomeinis motstånd baserades på denna konservativa utgångspunkt. Icke desto mindre medförde den ”vita revolutionen” så fruktansvärda konsekvenser för stora delar av befolkningen att Khomeinis ståndpunkter fick en publik. Slutligen fördömde han, även om han stödde störtandet av Mossadegh 1953, ständigt imperialismens inflytande och införandet av västerländska seder och bruk i Iran. Dessa fördömanden slog an djupgående strängar bland de folkliga klasserna.

Arbetarnas strejker spelade en viktig roll i krossandet av monarkin. De hjälpte till att förlama ekonomins viktigaste centra (dvs oljeindustrin). De gav de folkliga mobiliseringarna ytterligare kraft. Men arbetarklassen antog inte rollen som organisatorisk och politisk förtrupp i nationell skala för kampen mot diktaturen. Organisationer som Folkets Mujahedin eller Folkets Fedayin⁷ hade decimerats av förtrycket. Svagheterna hos deras politiska linje och program gjorde dessutom att de inte kunde presentera ett eget politiskt perspektiv och ännu mindre vara en organisatorisk kraft. Sålunda skulle det visa sig vara svårt för någon politisk differentieringsprocess att utvecklas inom det samhälleliga block som stod bakom Khomeini och därmed för proletariatet att hävda sig själv och göra sin tyngd gällande.

---

⁷ Mujahedin – oppositionsgrupp, som bildades 1965 (då emot shahen). Ideologiskt baserar man sig på en blandning av sekulariserad islam och socialism.

I januari 1979 bildades ett revolutionsråd. Det omfattade Bani Sadr, Bazargan, Yasdi, Ghotbzadeh och religiösa dignitärer som Beheshti, Metahari, Rafsanjani och Bahonar (samtliga f d teologistuderande hos Khomeini) och Khomeini själv. Under lång tid hemlighölls dess sammansättning.

Under generalstrejkerna växte kommittéer (komiteher) upp i bostadsområdena. Efter augusti 1978 bildades fjorton komiteh-”centra” (som senare blev kända som Imamens kommittéer) i Teheran för att försöka kontrollera rörelsen. De leddes av Madhavi Kani. Liknande organisationer bildades i andra städer. Madhavi viktigaste tillsammans med andra mullor släppt från fängelset av shahen, gjorde ingen hemlighet av att han tänkte bekämpa vänsterns inflytande över massrörelsen. Komiteh-centra, som bildades under hans ledning, var effektiva verktyg för att ta över massorganen i bostadsområdena.

Under slagen från demonstrationerna efter shahens flykt och Khomeinis triumfatoriska återkomst, började dynastins maktapparat (armén, utnämningssystemet och statsbyråkratin) att falla samman.

Khomeini utsåg Bazargan till den ”verkliga” premiärministern, och en ”dubbelmakts”-situation uppstod mellan Bakhtiar och revolutionsrådets representant. I början av februari inledde revolutionsrådet förhandlingar med den kejserliga arméns högsta befäl – en del av dessa var villiga att samarbeta med den framväxande makten. Men den 9 februari organiserades ett militärt mass-svar mot det kejserliga gardets angrepp på en ”Homofar”-enhet (flygtekniker). Mujahedin och Fedayin inledde tillsammans med Homofar februari-upproret. Massorna deltog omedelbart i de militära aktionerna. Fångelser och militärförläggningar angreps. Agenter i SAVAK (shahens hemliga polis, som bildats med hjälp från CIA) jagades. Den kejserliga armén började falla sönder.

Till en början var ledarskapet kring Khomeini mot upproret. För att undgå att bli överflyglade stödde de det emellertid när upproret väl var igång. Arméns generalstab, speciellt general Gharabaghi, intog en sorts neutral hållning. Khomeini utfärdade vädjanden som syftade till att hålla tillbaka angreppen mot armén och bevara åtminstone delar av den.

Inför denna revolutionära explosion visade Khomeiniledningen att den främst var intresserad av tre saker. Först av allt försökte den undvika ett våldsamt sönderfall av shahens statsapparat. Inte så att den ville behålla armén som sådan, men den fruktade att de oåterkalleligen skulle tappa greppet om massrörelsen om det inte fanns några strukturer som kunde kontrollera den. Den utsåg genast en regering uppifrån. Massorna fick inte rätt att välja!

Ledarskapet kring Khomeini var emellertid ännu inte beredda att gripa makten själv. De organ och institutioner det kunde grunda sig på var ännu inte befästa. Dessutom fanns det viktiga meningsmotsättningar inom själva shi'ithierarkin om hur mycket prästerna behövde blanda sig i det politiska livet. Därför inrättade Khomeiniledningen regeringen Bazargan, vilken den noggrant övervakade. Sedan tog den skoningslöst itu med att ta kontrollen över samtliga komiteher. Långsamt centraliserades komiteherna under deras kontroll. Komiteher som inte gick att kontrollera upplöstes. Det centrala militärrådet, ett organ som grundats i början av upproret, hade till syfte att avvärja massorna. En stor del av de militanter, som skulle utgöra ryggraden i den framtida pasdar-armén, rekryterades från komiteherna.

Således gjorde Khomeiniledningen ända från början klart sin avsikt att strukturera massrörelsen uppifrån och ner. En aspekt på denna politiska linje visade sig omedelbart med angreppen mot pressen, som precis som under alla revolutioner återspeglade jäsningen av idéer och alla sorters initiativ från alla delar av samhället. Slutligen började Khomeini-

ledningen den 18 februari att lägga tonvikten på behovet att återuppta produktionen och därför återupprätta ordningen på fabrikerna.

Med tanke på Khomeiniledningens inställning var det ända från revolutionens inledning en central uppgift för revolutionärerna att kämpa för massrörelsens självständighet. Det var avgörande för att stärka revolutionens antiimperialistiska och antikapitalistiska kraft.

Masskampens uppsving och Khomeinis svar (1979)

Slutet på den terrorregim som shahen byggt upp gjorde det möjligt för arbetare, bönder, nationella minoriteter och studentrörelsen att börja agera och resa krav. Det uppstod ett överflöd av politiska publikationer, debatten mellan olika politiska krafter var i full gång. Revolutionens friska, fria vind blåste genom fabrikerna, byarna och universiteten. Detta mäktiga uppsving för massornas handlingar var det främsta kännetecknet på revolutionens första skede. Den härskande klassens olika skikt insåg vilken antiimperialistisk och antikapitalistisk dynamik det låg i de arbetande massornas aktioner, och de enade sig med Khomeiniledningen mot denna stora fara. En överenskommelse uppnåddes mellan regimens samtliga delar, från Bazargan till Khomeini och även Bani Sadr och Shariat Madari, om behovet att göra slut på denna "anarki".

A. Arbetarklassen i kamp

För första gången på årtionden kunde arbetarklassen fritt utveckla sina egna kampinstrument. Fackföreningarna fick nytt liv i den traditionella industrin (textil, läder, tryckerier). Många shoras (råd) uppstod ur strejkkommittéerna. Arbetarklassen var relativt "ny". Till stor del var den en produkt av de föregående femton årens flykt från landsbygden. Den största delen arbetade på småföretag eller inom byggnadsindustrin. Dess starkaste och mest militanta delar fanns i de stora olje- och gascentrerna, stålproduktionen, och på bilfabrikerna. Pahlavi-regimens förtryck hindrade arbetarna från att bygga sina egna organisationer. Därför var arbetarklassens fackliga erfarenheter begränsade, och dess politiska erfarenheter ännu mindre. Icke desto mindre blev den under upproret medveten om sin styrka och sin organisatoriska förmåga.

Under 1979 och början av 1980 uppstod strejker, och det trots regeringsrepresentanternas och de religiösa ledarnas hot. Arbetarnas krav koncentrerades kring:

- 40-timmarsvecka, samma arbetstid för statsanställda arbetare och andra arbetare;
- öppnande av fabriker som stängts av ägare som flytt och övertagande av fabriker som övergivits;
- att de nationaliserade företagens ledning skulle väljas och inte utses av staten;
- återanställning av arbetare som avskedats för sin kamp mot diktaturen;
- avskaffande av artikel 33 i arbetslagstiftningen;
- utbetalning av inestående lön, löneförhöjningar;
- krav angående olika initiativ till arbetarkontroll;
- avsättande av tidigare agenter för diktaturen.

Nationaliseringarna inom industrin i juni och juli 1979 ställde omedelbart frågan om förhållandet mellan shoras och de direktörer regeringen utsett. Direktörernas överhöghet bekräftades av regimen.

Olika samordningskommittéer för shoras bildades: inom oljeindustrin i Khuzistan, inom stålindustrin (bland tillverkningsarbetare i Ahwaz och förvaltningsarbetare i Teheran), inom små och medelstora fabriker i Gilan, inom byggnadsindustrin i södra Teheran. En samord-

ningskommitté för shoras på arbetsplatserna inom Gostaresh (Organisationen för Utveckling och Modernisering av Iransk Industri, vilken omfattade de moderna företag som utvecklats med hjälp av den kejsrerliga regimen) bildades, och den organiserade demonstrationer. Det inrättades ett centrum för råden i östra och västra Teheran. De första tecknen uppträdde på att arbetarklassen började erövra organisatorisk självständighet.

Arbetslösheten var (och är) omfattande. Dess omfattning ökade obarmhärtigt. I början av 1980 beräknade centralbanken antalet arbetslösa till 3 miljoner (en tredjedel av den ekonomiskt verksamma befolkningen inom ekonomins moderna sektorer). Följaktligen började de arbetslösa mobiliseras i många industristäder. I Teheran, Amol, Broojerd, Hamadan, Kerman och Masjed Soleiman organiserade de sittstrejker. Vid ett flertal tillfällen ockuperades offentliga byggnader.

Ett flertal sammandrabbningar ägde rum med pasdaran⁸: i Isfahan i april 1979, i Masjed Soleiman i oktober 1979 och i Broojerd i januari 1980. I de sistnämnda städerna fick de arbetslösa ett massivt stöd från befolkningen och guvernören tvingades rymma fältet.

Som ett svar på denna resning erbjöd regeringen de arbetslösa ett lån på 1.000 tomaner för sex månader (minimilönen per månad var då 1.100 tomaner). Detta ”lån” måste betalas tillbaka när den arbetslösa arbetaren fick arbete. Omkring 350.000 arbetslösa ”drog nytta” av denna hjälp.

Den organiserade arbetarrörelsens svaghet, avsaknaden av ledarskap, förhindrade en sammansmältning mellan de arbetslösas rörelse och arbetare med jobb. Dessutom fick arbetarna på ett stort antal nationaliserade industrier inte bara löneförhöjningar, utan trots den ekonomiska stagnationen fick de regelbundet betalt i slutet på varje månad (centralbanken höll de nationaliserade företagen flytande). Tillsammans med pasdarans förtryck förklarar dessa faktorer att de arbetslösas rörelse föll samman 1980.

Under denna period erövrade Fedayin, Peykar och Mujahedin en viss bas inom arbetarklassen. Även Tudehpartiet hade ett visst inflytande, men mindre än det inflytande de hade inom statsapparaten och framför allt inom den nationaliserade sektorns administration.

För att motarbeta arbetarnas aktivitet antog regimen i maj 1979 lagstiftning som begränsade fackföreningarnas handlingsfrihet. De arbetarfientliga lagarna från shahens period var fortfarande i bruk – inklusive den om ”kommunistisk verksamhet” på arbetsplatserna. Khomeini tillkännagav:

”De som uppviglar arbetarna att fortsätta strejka gör sig skyldiga till förräderi.”

Angreppet mot de oberoende shoras dröjde inte. Det organiserades samordningskommittéer för islamska shoras knutna till den islamska republiken och det Islamska Republikanska Partiet (IRP) för att bromsa samordningen av oberoende shoras, den strategiska nyckeln för att erövra arbetarklassens självständighet.

Naturligtvis förlöpte inte detta angrepp problemfritt. En del islamska shoras var medlemmar i den polytekniska skolans samordningskommitté (1979). I ledningen för denna kommitté satt representanter för IRP, doktor Peymans Muslimska Kamprörelse (som gav ut tidningen Ommat och försvarade islamska ”socialistiska” ståndpunkter) och Mujahedin.

Trycket från arbetarnas kamp medförde att shoras ofta tenderade att undkomma myndigheternas kontroll. För IRP stod det snart klart att man för att kontrollera shoras måste

---

⁸ Fedayin

bilda en samordningskommitté som mer direkt styrdes av dem. Detta gjordes i början av 1980 i och med övertagandet av Arbetarnas hus.

”Tämjandet” av shoras var ingen rätlinjig process. Det bevisas av de konflikter som uppstod i Tabriz, Ahwaz och Teheran mellan arbetare och företrädare för den nya regimen, konflikter rörande shoras självständiga verksamhet.

Khomeiniledningens hela politik – som låg i linje med dess övergripande ideologiska inriktning – syftade till att hindra uppkomsten av en självständig arbetarrörelse med egna strukturer, egen press, diskussions- och debattfrihet och en egen ideologi som inte låg i linje med Khomeinis lära om Velayete Faghih, dvs att den främste experten på islamsk lag skulle härska.

B. Bönderna och revolutionen

Under månaderna efter Pahlaviregimens störtande utvecklades böndernas kamp. Det fanns emellertid ingen övergripande enhetlig rörelse. En viktig orsak till detta är böndernas olikartade levnadsförhållanden. De är utspridda i 70.000 byar. Det finns olika jordbrukssystem i olika delar av landet. Storgodsens betydelse varierar avsevärt från ställe till ställe. Resultaten av shahens jordbruksreform skilde sig i olika områden. Vissa områden hade mer militanta traditioner, som t ex Gilan och Mazanderanproviserna vid kaspiska kusten. Dessutom hade shah-familjen och deras kumpaner lagt vantarna på en avsevärd mängd mark i Gilan och Mazanderan. Vidare var böndernas kamp ofta länkad till kampen för nationell frigörelse, som i delar av Kurdistan. Detta gällde också Turkomanregionen, där det fanns många ”trottoargodsägare” och storgods.

I hundratals byar ockuperade bönderna jorden. Huvuddelen av poliskåren övergav sina poster av rädsla för repressalier från bönderna. Den stora majoriteten av bönder hade ett starkt behov av jord. Påtryckningarna på dem att flytta till städerna var ett konkret tecken på detta.

Denna bonderörelse uppmuntrades ingalunda av det shi'itiska prästerskapet. Dessutom var mullorna konstant närvarande i bara omkring 5.000 byar. Ur sociologisk synvinkel var de nära knutna till delar av de stora och medelstora jordägarna, som var de enda som kunde finansiera den religiösa verksamheten och betala de religiösa skatterna (Khom).

I provinsen Fars inleddes bondemobiliseringarna i början av 1980. Jordockupationsrörelsen var till stor del spontan. Visserligen återvände unga bönder som nyligen flyttat till städerna, och där vunnits för revolutionen, till sina hembyar och initierade eller stödde sådana ockupationer. I en del fall slöt pasdaras, som kallats dit för att ”rädda” jordägaren, upp bakom bönderna.

Men Khomeiniledningen och regeringen var mot jordockupationer. Pasdarenheter från städerna stödde jordägarna och hjälpte ibland lokala, till den nya regimen knutna, ledare att överta jord. Bönder drevs bort från ockuperad jord, som t ex i Kermanshahregionen. Sammandrabbningarna var särskilt hårda i Kurdistan och Turkomanregionen. I Ourumieh och Nagadeh (Kurdistan) angrep storgodsägarna byarna och återtog jorden. I maj 1979 gav regeringen vapen till godsägarna i Piransharregionen, så att dessa kunde bekämpa fattigbönderna. I Turkoman-regionen angrep pasdarenheter, som i huvudsak bestod av perser, bondekommittéer och försökte jaga bort dem från ockuperad jord.

I dessa regioner använde godsägarna och den nya regimen två politiska argument för att rättfärdiga sina aktioner: 1) dessa rörelser hotade Irans enighet och 2) de bröt mot den ”islamska samhällsordningen”, som skyddar privategendomen.

Under pasdarans och det lokala prästerskapets beskydd uppstod i olika regioner ett ”kulak”-skikt⁹, som hade utnyttjat utdelningen av jord. I andra regioner ersattes, i enlighet med ”islamska principer”, penningarrende med betalning in natura.

Ett paradoxalt resultat av revolutionen var att strömmen av bönder till städerna ökade. Det var inte bara lättare för dem att flytta nu, utan framför allt lockades de av den nya regimens demagogiska löften (den massiva hjälp som de ”arvslösa” skulle få). Under revolutionens första år strömmade således mer än en och en halv miljon människor från landsbygden till Teheran.

Det vidtogs hårda åtgärder mot gatuförsäljarna – vars antal hade mångdubblats av denna tillströmning av människor.

För att svara på den öppna krisen på landsbygden förbereddes en jordreform i slutet av 1979. Revolutionsrådet antog denna lag. En del av mullorna gick emot den (t ex Ayatollah Golpayegani). De kritiserade främst två paragrafer i lagen angående uppdelningen av storgodsägarnas jord. Detta visade att de senare hade gemensamma intressen med det jordägande prästerskapet. Enligt dem ”bröt” jordreformen mot islamska principer. Då upphävde revolutionsrådet den tills vidare. Den skulle inte läggas fram inför parlamentet förrän 1981.

Ställda inför landsbygdsmassornas behov valde den islamska republikens ledande kretsar följande åtgärder:

- upprätta kommittéer, bestående av mullor, godsägare, pasdaramedlemmar och bönder, i motsättning till de byaråd som bildats av främst fattigbönder.
- förtryck och juridiska tvångsmedel för att bekämpa den radikaliserade som fattigböndernas kamp mot godsägare och mellanhänder genomgick.

C. De nationella minoriteternas motstånd

De nationella minoriteternas kamp var en del av det våldsamma revolutionära uppsvinget i början av 1979. Kurderna i Iran – mer än 5 miljoner människor och huvudsakligen tillhörande den sunnitiska grenen av islam – har stått i främsta ledet i denna kamp. De har en stark kamptradition och har erfarna nationalistiska kadrer, som härdat i kamp. Varken pasdaran eller komiteherna kunde upprättas i Kurdistan. Därmed hade den islamska regimen inga verktyg för att strukturera och kontrollera massorna.

Redan den 19 februari lade företrädare för den kurdiska nationalistiska rörelsen fram sina krav inför den provisoriska regeringen. Den 1 mars förkunnade shejk Sayed Ezzedin Housseini, kurdisk religiös och nationell ledare, att kravet på självstyre inte innebar att man ville avskilja sig från Iran. Han betonade att det kurdiska folket ville delta i revolutionen, men också att det var beslutet kämpa för rätten till självbestämmande.

Bazarganregeringens svar – som var i överensstämmelse med Khomeiniledningen – var solklart: Nej till självstyre. Denna inriktning bekräftades i det första förslag till författning som började spridas i juni 1979. Kurdernas mobiliseringar utvidgades mot centralregeringens chauvinistiska politik. Den 26 juni skrev KDPI¹⁰ ett öppet brev till Khomeini och frågade honom varför regeringen stödde de ”agor”¹¹ som in det sista stödde shahen”. I juli och augusti 1979 utökades de militära angreppen mot den kurdiska befolkningen och dess kämpar (pesh-

⁹ Kulaker – ryska ordet för storbönder.

¹⁰ KDPI – Irans kurdiska demokratiska parti.

¹¹ Aga – lokal furste.

mergas) kraftigt. Vid flera tillfällen stämplade Khomeini kurderna som ”kommunister, understödda av främmande länder och fiender till revolutionen”. Den 18 augusti förbjöds KDPI. Khomeini utnämnde sig själv till överbefälhavare för armén och i augusti/september 1979 utlystes en offensiv på bred front mot kurderna. Baneh och Sanandaj bombades. Armén intog Mahabad.

Denna offensiv sammanföll med de första större angreppen mot de demokratiska rättigheterna: åtgärder mot kvinnornas ställning, hot mot revolutionära organisationer och stängande av deras lokaler, presslagstiftningen och förbudet mot tidningen Ayandegan.

Khalkhali gav order om att unga kurdiska kämpar (peshmergas) skulle avrättas. Massiva protestdemonstrationer hölls i Sanandaj och Mahabad. Det kurdiska folkets förmåga att motstå centralregeringens angrepp bekräftades. Kurdistan blev den nya regimens akilleshäl.

Bazargan gav följande förklaringar till Khomeinis krig mot kurderna:

1. att lära samtliga nationella minoriteter en läxa
2. ”att stärka moralen och återupprätta den demoraliserade arméns ryggrad”
3. att hindra vänsterorganisationerna från att göra Kurdistan till sin tillflyktsort (The Guardian, 10 september 1979).

Kurdernas militära motstånd var mycket effektivt. Regimens trupper tvingades gradvis dra sig tillbaka. Peshmergas hade tillfogat Teheranregeringen ett nederlag.

Överallt kunde man se tendenser till ökande mobiliseringar bland de nationella minoriteterna. Politiska och kulturella organisationer uppstod i Khuzistan. De slöt sig samman i den ”Arabiska Kulturella och Politiska Organisationen”, bland vars ledare fanns shejk Mohammed Taher Shobeir Khagani. Araberna (mer än 3 miljoner) krävde kontrollen över den lokala regeringen, rätt att få återuppliva sin nationella kultur, undervisning i arabiska för sina barn i skolorna, slut på diskrimineringen vid anställning och en mer jämlik fördelning av oljeintäkterna. Pasdaran sattes snabbt in för att förtrycka denna rörelse i Khorammshahr och Ahwaz. Arresteringar och avrättningar följde. Mellan 30 maj och 3 juni deklarerades stegvis undantagstillstånd i denna region. Shi'itiska ledare anklagade Folkfronten för Palestinas befrielse (PFLP), som leds av George Habash, för att stöda denna rörelse. PLO, som hade öppnat ett kontor i Ahwaz, tvingades också försvara sig mot dessa anklagelser.

I regionen Turkoman, där kungafamiljen sedan 1963 hade övertagit de stora godsen, ockuperade bönderna jorden. De brände ner storgodsägarnas palats. Bondefacköreningar växte snabbt upp. I många byar valde man bondeshoras. Bönderna stöddes av Fedayin. Mellan maj och september angrep pasdaran och armén bönderna i Gombadregionen. Flera bondeshoraledare avrättades.

Centralregimen var inte bara motståndare till jordockupationerna (varav vissa förvisso organiserades av lokala godsägare, som ville ”återta” jord från kungafamiljen). Den ville kväsa en minoritet som uttryckte motstånd mot den islamska republikanska regimen (vilket visade sig i dess bojkott av folkomröstningen). Fedayin, som hade en felaktig syn på den nationella frågan, var oförmögen att ge denna kamp några perspektiv eller konsolidera den.

I december 1979 och januari 1980 hölls en rad demonstrationer i Azerbajjanregionen. En av de centrala parollerna var självstyre för Azerbajjan; Denna rörelse sammanflätades med konflikten mellan ayatollah Shariat Madari och Khomeini. Den azerbajjanske ayatollan var stark motståndare till en författning som gav Khomeini all makt. Muslimska Folkets Republikanska Parti, under ledning av Abdolhassan Rostamkhani, stödde Shariat Madari. Den

senare använde rörelsen som ett verktyg i förhandlingarna med Khomeini och som ett medel att skaffa sig en bas i denna region, som är strategiskt viktig för att nå Kurdistan. Våldsamma sammanstötningar ägde rum, i synnerhet som bägge sidor hade egna väpnade styrkor. Den 10 december tvingades Bani Sadr medge ”att den nationella frågan var ett reellt problem”. Han inledde förhandlingar för att avledda proteströrelsen. Slutligen medförde kombinationen av förtryck, löften och det traditionella borgerliga ledarskapets dominans att rörelsen för nationella rättigheter hamnade i en återvändsgränd. Men den är fortfarande ett horn i sidan på den islamska republiken.

Ända från början var förtryck det enda svar den nya regimen kunde ge på de förtryckta nationella minoriteternas rättmätiga krav, ty regimen hade mycket små möjligheter att inlemma dessa rörelser i de institutioner den upprättade (dvs komiteherna och pasdaran).

D. Studenterna

Studenterna stod ofta i främsta ledet i kampen mot shahen. Efter februari 1979 blev universiteten centrum för en öppen ideologisk och politisk debatt. Religiösa strömningar, som stod Khomeini nära, hade ett inflytande över universiteten. Men universiteten var också de starkaste fästena för organisationer som Mujahedin och Fedayin. Prästerskapet reagerade mot detta blomstrande av idéer och mot stärkandet av de organisationer som gick mot den förhärskande ideologin och i synnerhet försökte knyta an till de arbetande massornas sociala och ekonomiska kamp för att föra revolutionen framåt.

Regimens samtliga schatteringar, från Bazargan till Khomeini, var överens om att man måste kväsa vänstern på universiteten. Men meningsskiljaktigheterna existerade om den högre utbildningens framtid. De sektorer, som var knutna till den moderna kapitalistiska bourgeoisin, hade ett intresse av att universiteten fortsatte att skola upp de tekniska, vetenskapliga och administrativa ”specialister” som behövdes för att garantera att statsapparaten och ekonomin fungerade på ett riktigt sätt. Det shi’itiska prästerskapet å andra sidan ansåg det nödvändigt att ”islamisera” universiteten, att genomföra en ”kulturrevolution”. Denna strid om universitetens framtid var en väsentlig beståndsdel av de olika borgerliga-prästerliga fraktionernas kamp om kontrollen över statsapparaten.

En kort analys av de viktigast samhällskrafternas kamp visar att Khomeiniledningen ända från början använde en tvåsidig strategi för att påtvinga massrörelsen sin dominans. Där det var lätt att få kontrollen använde den selektivt förtryck, taktiska reträtter, ekonomiska eftergifter, demagogi och liknande för att omvandla massrörelsen till en drivrem. Där dessa metoder var ineffektiva, framför allt när det gällde de nationella minoriteterna, tog den till förtryck i massiv skala. Således sa Khomeini den 30 augusti 1979 till kurderna: ”Om ni inte håller er ur vägen kommer vi att begrava er.”

Men massrörelsens styrka och statsapparatus djupa kris gjorde det möjligt för arbetarna, bönderna och de nationella minoriteterna att i inledningsskedet erövra en rad förmåner (löner, jord, billiga lån till husbyggen, etc) och medel att föra kamp (shoras, bykommittéer, beväpning av kurderna, möjligheter för vänsterorganisationerna att utöka sin verksamhet). Försvaret av dessa erövringar skulle visa sig vara avgörande för revolutionens framtida utveckling.

Från den första folkomröstningen till ambassadockupationen

Ända från februari 1979 hade delar av bourgeoisin som (i större eller mindre omfattning) hade stött kampen mot Pahlavidynastin som främsta målsättning att åter uppnå lugn, ”normalisering” och ekonomisk återhämtning. De var beredda att ingå vilka allianser som helst för att

hejda folkrörelsen, som var mer omfattande än under tidigare revolutioner. Men skillnaden mot tidigare var att de politiska krafter som traditionellt representerade bourgeoisin (Nationella Fronten, Rörelsen för Irans frigörelse) fann sig vara dominerade av prästerskapet. De styrkeförhållanden som låg bakom alliansen mellan mullorna, basarägarna, de fria yrkesutövarna och en del av den statsbyråkrati, som ärvts från monarkin, gynnade prästerskapet som drog nytta av Khomeinis prestige. Prästerskapets majoritet i revolutionsrådet behövde tid för att skapa ett starkt politiskt parti (IRP) och administrativa, militära och juridiska strukturer. Dessa användes för att antingen tygla den gamla administrativa apparaten, som Khomeini och hans anhängare i grunden inte litade på, eller ersätta den. Men ända från början var det viktigare att massorna och deras organisationer inte skulle få några öppningar.

Från revolutionens första dag fanns det hårda motsättningar mellan Bazargan, hans regeringstjänstemän och de shi'itiska dignitärerna. Alliansen mellan Bazargan och Khomeini kunde bara bli tillfällig. Bazargan ville inte ha med prästerna i statsapparaten. Inte heller ville han se en utbredning av "revolutionära organ" (komiteherna, pasdaran, revolutionära domstolar) som strikt kontrollerades av prästerskapet och vilka tenderade att ersätta den borgerliga statens normala funktioner. Dessa organ skulle underlätta det shi'itiska prästerskapets och dess allierades hegemoni. De skulle bli kärnan i en ständig kamp mellan de olika stridande fraktionerna inom prästerskapet.

Bazargan och hans anhängare försökte främst rationalisera Irans kapitalistiska utveckling, stärka de borgerliga sektorernas ställning genom att utvidga den inhemska marknaden. Även om Bazargan accepterade nationaliseringar av bankerna (samtliga praktiskt taget konkursmässiga) och försäkringsbolagen (i juni/juli 1979), var han ingen ivrig anhängare av nationalisering av industrin. Ändå beslutade revolutionsrådet göra det. De flesta fabriker hade stora skulder till bankerna, mycket större än deras tillgångar. Dessa åtgärder riktades huvudsakligen mot den nyligen uppkomna storbourgeoisin, som växte fram i förbund med shahregimen och som till största delen flytt ur landet.

Men de borgerliga sektorer som stödde Bazargans regering var rädd för den dynamik dessa åtgärder kunde utlösa, i och med att de kom samtidigt med en massrörelse i full blomning. Dessutom fruktade basarägarna att utrikeshandeln skulle hamna under statens kontroll och att en av deras viktigaste profitkällor delvis skulle försvinna. Slutligen förvissade sig premiärministern i den av Khomeini inrättade provisoriska regeringen om att inte ändra relationerna mellan Iran och imperialistmakterna, vilka betraktade honom och resterna av den gamla statsapparaten som sina trumfkort.

Khomeini föreslog omedelbart att en folkomröstning skulle hållas i mars 1979. Massorna ställdes inför valet: monarki eller islamsk republik. Röstkolket var mycket omfattande i Kurdistan och Turkoman-regionen. Förvisso fick den islamska republiken en mycket stor majoritet av rösterna – för massorna var det i själva verket ett sätt att slå fast sitt avvisande av shahdiktaturen och sin längtan efter förändring – men Khomeiniledningen förkunnade att 99% av väljarkåren hade röstat för den Rya regimen.

För Khomeini var folkomröstningen ett sätt att undvika sammankallandet av en verklig konstituerande församling, trots att han formellt givit löften om en sådan. I augusti inledde en församling av 75 experter sina sessioner, samtidigt som den första vågen av förtryck var i full gång. Med 90% av platserna i denna församling var det mullorna som var herrar på täppan. Det utbröt en hård strid kring frågan om makten mellan Khomeinis och Bazargans anhängare.

Den koncentrerades kring den paragraf i författningsförslaget som gjorde faghih¹² (Khomeini) till högsta myndighet. I början av december 1979 antogs författningen i en andra folkomröstning. Syftet med alla dessa åtgärder var att legitimera den islamska republikanska regimen, att slå fast de juridiska ramar inom vilka den islamska revolutionens nya institutioner kunde utvecklas.

Men ett flertal faktorer motverkade dessa stabiliseringsplaner. För det första tvingade de kurdiska kämparnas seger regimen på reträtt, och kullkastade dess planer på stabilisering och omorganisering. Detta markerade inledningen på en period i oktober/november 1979 då förtrycket mildrades. Massrörelsen på fabrikerna och i bostadsområdena tog återigen fart. För det andra skärptes motsättningarna mellan å ena sidan de kretsar som ville stabilisera situationen med hjälp av formuleringar, som gruppen kring Bazargan, och å den andra fraktioner inom det shi'itiska prästerskapet.

Det är i detta sammanhang man måste betrakta ockupationen av den amerikanska ambassaden i november 1979. Den organiserades av pasdaran tillsammans med en del av ”studenterna som följer Imamens linje”. Så fort ockupationen inleddes talade Khomeini om en ”Andra revolution”. Med det menade han inte ett språng framåt i utvecklingen av arbetarnas självorganisering eller genomförandet av en rad konkreta antiimperialistiska och antikapitalistiska åtgärder. Nej, i själva verket ville han understryka att ambasadockupationen skulle leda till en konsolidering av den islamska republikanska regimen och till att den shi'itiska hierarkin återfick sin politiska auktoritet.

Från början betraktades en stor del av de arbetande massorna ambasadockupationen som en avslutning av processen att störta shahen och som en definitiv brytning med den amerikanska imperialismen – som de helt riktigt likställde med den grymma Pahlavidiktaturen. Det faktum att Bazargan, som föreföll knuten till imperialismens intressen, avgick två dagar efter ockupationen stärkte massornas övertygelse. Dessutom kunde Bazargan också göras till syndabock för Khomeinis politik.

Ambasadockupationen och tagandet av gisslan utlöste folkliga mobiliseringar. Men massorna erbjöds bara mycket diffusa mål. Och tidvis ställdes denna rörelse t o m i motsättning till de perspektiv som de då pågående arbetarstriderna öppnade. Följaktligen samlades den inte kring ett konkret socialt och ekonomiskt program som verkligen kunde peka ut hur den iranska ekonomin skulle bryta sig ur underordnandet under imperialismen.

Demonstrationerna framför den amerikanska ambassaden, vilka gav uttryck åt folkets djupa antiimperialistiska känslor, avleddes och hindrades från att sammansmälta med rörelsen för shoras på fabrikerna (vilken fortfarande var på uppgång och vilken reste mer och mer radikala krav). Sålunda kunde inte denna rörelse utvecklas så långt att den kunde bli ett alternativ till Khomeini. I själva verket innebar demonstrationerna att Khomeiniledningens politiska grepp stärktes. Khomeini och gruppen kring honom använde anti-imperialistisk demagogi – något som naturligtvis inte är ett nytt fenomen i den koloniala revolutionens historia.

Större delen av vänstern gick i Khomeinis fälla. Vissa deklarerade att det hela bara var en manöver och inskränkte sig till att fördöma aktionen. På detta sätt kunde de inte utnyttja de möjligheter som radikaliseringsrörelsen erbjöd och försöka ge den en annan inriktning genom att lägga fram perspektiv som knöt an till arbetsplatserna, arbetarkrav och organisera massorna. Andra skiljde den antiimperialistiska kampen från kampen mot den härskande klassen och den

---

¹² Faghih – expert på islamsk lag.

islamska republikanska regimen. Därmed höjde de den antiimperialistiska kampen över klasskampens verkliga förlopp i Iran. Det är också sant att IRP och krafterna kring Khomeinis parti gjorde det ganska svårt för de revolutionära organisationerna att verka. Efterhand tystade de all självständig propaganda som riktades till massorna. I ett klimat där man varnade för risken för imperialistiska angrepp förbjöds under kampanjen inför folkomröstningen propaganda mot den föreslagna författningen. Denna konstitution slog fast faghihns makt. Han fick den yttersta makten och vetorätt i alla frågor. Han kunde exempelvis byta ut den genom allmän rösträtt valde presidenten. Det tolv medlemmar starka Väktarnas Råd kan upphäva alla parlamentariska beslut, om de bedömer att de inte överensstämmer med islamsk lag.

Grupper som Tudehpartiet argumenterade att det ”imperialistiska hotet” var så stort att det rättfärdigade att man höll tyst om en författning som minst sagt kunde ifrågasättas.

Trots regimen ansträngningar bojkottades denna andra folkomröstning i stor omfattning bland de nationella minoriteterna. Mycket senare – under en av de oräkneliga konflikterna inom den islamska republikens ledande kretsar – läckte det ut siffror som bekräftade att inte mer än nio miljoner personer röstade i detta val.

Bazargans avgång stärkte IRP's ställning. Dess fem grundare – Beheshti, Mossavi Ardebili, Hashemi Rafsanjani, Khamenei och Bahonar – utgjorde då den majoritet som i själva verket omvandlade sig till regering. Allt detta beredde vägen för framtida president- och parlamentsval.

Khomeini gav otvetydigt uttryck för detta till Bani Sadr: ”Tagandet av gisslan har idag enat folket; motståndarna vågar inte agera och vi kan utan svårighet få konstitutionen antagen. Vi kan gå vidare med president- och parlamentsval. När allt detta genomförts kan vi släppa gisslan.”

I januari 1980 angreps Mujahedins lokaler på nytt. Deras främste talesman, Massud Rajavi, förbjöds ställa upp i presidentvalet. Khomeini och Bani Sadr förespråkade dessa åtgärder mot Mujahedin, som förkastade författningen och inte var för förtrycket mot de nationella minoriteterna. Samtidigt återupptogs fientligheterna i Kurdistan. I april 1980 inleddes en ny storoffensiv mot det kurdiska folket. Mot slutet av våren trappades angreppen mot massornas demokratiska rättigheter upp. I april stängdes universiteten med förevändningen att man skulle starta en ”islamsk kulturrevolution”.

Den amerikanska imperialismen drog snabbt fördel av ockupationen för att inleda en hysterisk kampanj mot den iranska revolutionen och förbereda ett eventuellt militärt ingripande i regionen. Man utnyttjade denna förevändning för att frysa inne iranska tillgångar i USA, en plan som man faktiskt hyst sedan februari 1979. Importen av olja från Iran till USA avbröts. EG-makterna stödde – efter vissa dröjsmål – den blockad som utlysts i april 1980. Effekterna på Iran var tvåfaldiga: å ena sidan ökade kostnaderna för importen; å andra sidan minskade exportintäkterna. Ett följdresultat var att Iran fick nya handelspartners – handeln ökade med Sverige, Österrike, Italien, Schweiz, Sydkorea, Brasilien, Pakistan, Turkiet, Indien och Östeuropa.

I april 1980 organiserade Carter den misslyckade Tabasoperationen¹³. Regimen såg denna kommandoråd som en del av en mycket större kontrarevolutionär plan mot Iran. Denna plan påstods inbegripa delar av armén och den opposition som var knuten till Bakhtiar. Som svar

---

¹³ Försöket att med helikoptrar och kommandosoldater frita gisslan. Operationen avbröts då en helikopter störtade i ökn.

på detta slog ledningen för den islamska republiken till mot ett skikt officerare, som blivit kvar från shahens regim och befäste pasdaran, som var ämnad att bli den nya regimens pansrade näve.

Ambassadokupationen upphörde i januari 1981 och gisslan släpptes. Klämd mellan Iraks kontrarevolutionära militära offensiv, som inletts i september 1980, och imperialisternas blockad, slöt den islamska republikens ledare en överenskommelse med USA. Resultatet blev att flera miljarder dollar, som tillhörde det iranska folket, överlämnades till de amerikanska imperialisterna – utan att få något i utbyte (såsom vapen, reservdelar). Breda folkskikt betraktade överenskommelsen, som undertecknades i Algeriet av Nabavi, som ett misslyckande eller en kapitulation.

Fred Halliday kommenterade: ”Villkoren i den överenskommelse, som ledde till att gisslan släpptes, innebär ett avsevärt nederlag för Iran: den omedelbara betalningen av lån som tagits i amerikanska banker är en eftergift av aldrig tidigare skådat slag i den moderna revolutionens historia.” (*Mevip Reports*, mars/april 1982).

IRP befäster sin makt

A. Presidentvalet i januari 1980, vars villkor slagits fast i den nyligen antagna konstitutionen, blev en jordskredsseger för Bani Sadr. Han fick 78% av rösterna. En av orsakerna till denna seger var otvivelaktigt den bild han försökte frammana av sig själv som försvarare av vissa demokratiska rättigheter. Massornas medvetande utvecklades mot en brytning med prästerskapet. Khomeini låg lågt under valet av rädsla för att bli förbunden med en förlorande kandidat, något som också hjälpte Bani Sadr. IRP's kandidat led ett svårt nederlag.

Men valet av Bani Sadr till republikens president gav ganska snabbt upphov till ökade motsättningar inom de ledande kretsarna. De rörde en nyckelfråga för den shi'itiska hierarkin: problemet att bibehålla och kontrollera ”maktapparaterna”, en som ärvts från den gamla regimen och den andra som representerades av den ”revolutionära organisationerna”. I denna fråga hade Badi Sadr en annan uppfattning, men han visade hela tiden att han var ense med IRP-ledarna om att slå ner kurderna, vänstern och arbetarna.

Valen till det nya parlamentet (Majlis) i mars och maj 1980 gav revolutionsrådets ledare och IRP möjlighet att uppväga resultatet från presidentvalet. IRP vann en lätt seger. I båda valomgångarna mobiliserade de de ”revolutionära organisationerna” (komiteherna och pasdaran) till stöd för sin kampanj. Under ledning av Rafsanjani lade inrikesministeriets departement grunden till IRP's seger. Dessutom backade Khomeini denna gång upp det Islamska Republikanska Partiet. Valfusket var utbrett. I hela regioner, inklusive Kurdistan, fick kandidater som var motståndare till eller oberoende av IRP sina ansökningar ogiltigförklarade. Bara 28% av valmanskåren deltog i den andra valomgången. IRP stärkte sitt grepp om parlamentet. Det tog över Vaktarnas råd och Högsta lagrådet, såväl som massmedia. Det konsoliderade sin bas. Allt detta fördjupade motsättningarna med Bani Sadr och hans allierade. Situationen blev akut när IRP-parlamentet utsåg Ali Rajai till premiärminister. Bani Sadr var mot hans kandidatur. De parlamentsledamöter som var motståndare till IRP kastades ut ur kammaren.

Konflikten gällde inte bara regeringsinstitutionerna. Den återspeglade en djupare samhällsmotsättning som i viss mån liknade den som ledde till Bazargans avgång. En del av basarägarna och bourgeoisin (främst fabriksägare och storköpmän), som inte ville alliera sig med de krafter som längtade tillbaka till den tidigare regimen, försökte till varje pris få till stånd en politisk lösning som skulle leda till stabilisering. De såg Bani Sadr som en möjlig

företrädare för sina intressen, även om de inte hade samma band till honom som de haft till Bazargan. -Dessa kapitalistiska sektorer gick mot prästerskapets politik på tre nivåer. För det första stegrade de sig inför prästerskapets ökade roll inom regeringen och det politiska och ekonomiska livet i allmänhet. För det andra ansåg de att prästerskapets avsaknad av en samlad plan för ekonomin skulle leda till en ekonomisk kris som direkt skulle drabba vissa basarägares intressen. Å andra sidan slöt handelsmännen i basarerna, mellanhänderna mellan marknaden och landsbygden och den traditionella småbourgeoisin upp bakom IRP.

Denna motsättning mellan IRP-ledningen och Bani Sadr, som i juni 1981 slutade med den senares nederlag, var alltså ingen motsättning mellan arbetarna och deras allierade å ena sidan och bourgeoisin å den andra. Konflikten gällde i själva verket frågor om hur man skulle återupprätta den kapitalistiska staten. De arbetande massornas intressen låg inte hos det ena eller andra lägret, trots att Khomeiniledningen identifierade sig med massmobiliseringarna och de ”revolutionära organisationerna”. Dessa överväganden rättfärdigar emellertid inte en vägran från revolutionära socialister att erkänna det berättigade i de demokratiska krav som restes av delar av de fattiga massor som stödde Bani Sadr.

Regimens nya institutioner

De ”revolutionära institutionerna” (nahads), ett resultat av det revolutionära upproret och ett av den nya regimens stöd, skakades av den framvällande massrörelsen. De drabbades av regimens ansträngningar att ”rena” dem och göra dem rumsrena. Av och till ingrep komitehernas eller pasdarans medlemmar på en arbetsplats eller på landsbygden och spelade inte den roll som cheferna eller godsägarna väntade sig. Ibland tog de arbetarnas eller böndernas parti, eller påtvingade helt enkelt de stridande partierna sin vilja.

Ursprungligen var nahads tänkta att bekämpa den gamla regimens anhängare. Men de började snart genomföra aktioner mot den islamska republikens nya motståndare. De ingrep mot de sektorer som först stödde Bazargan och sedan Bani Sadr, mot medlemmar av gamla borgerligt nationalistiska grupperingar inom statsapparaten. Ofta gick de utöver sina befogenheter och orsakade t o m reaktioner inom prästerskapet.

Khomeini, Beheshti och Rafsanjani har klart visat att dessa institutioner har haft till uppgift att ”bekämpa vänsterns inflytande” (som systematiskt likställts med kontrarevolutionen) och ”upprätthålla ordningen på arbetsplatserna”.

- Till en början var komiteherna ingen centraliserad och enhetlig kraft. Olika ståndpunkter uttrycktes inom dem. Men de underställdes faghihns grundläggande beslut. Sedan Madhavi Kani fr o m mars 1979 genomfört olika ”omorganiseringar” fick de ekonomiskt stöd från staten. Utöver direkta bidrag tjänar de pengar på distributionen av basförnödenheter inom bostadsområdena (efter det att man pga kriget infört ransonerings). Deras band till IRP-regimen blev allt starkare. De fyllde också en polisfunktion. Dessa aktiviteter skulle stärka ställningen för de inom komiteherna som ville utnyttja dessa organ för att skaffa sig direkta ekonomiska/materiella fördelar (dvs körrumtion).

- Pasdarkårerna ställdes under revolutionsrådets ledning. De var då ännu relativt små. Det blev en hård kamp inom den islamska republikens ledande kretsar om kontrollen över pasdaran. Det uppstod många meningsmotsättningar om vilken roll den skulle ha och vilket förhållande den skulle ha till den reguljära armén. Under nästan tre år lyckades varken regeringen eller ens revolutionsrådet få ett fast grepp om denna institution, som ändå var livsviktig för den nya regimens makt. Det var pasdaran som fick till uppgift att genomföra den islamska regimens viktigaste repressiva aktioner mot de nationella minoriteterna,

vänsterorganisationerna och arbetarkampen.

I tur och ordning fick Hashemi Rafsanjani, Mosavi-Ardabili och därefter Khamenei från IRP ansvar för att upprätthålla förbindelserna mellan IRP's ledning och pasdarans befälhavare. Slutligen upprättades direkta förbindelser mellan dessa befälhavare och Khomeini. Den islamska republikens nya militärinstitution ställdes under ett pasdarråds kommando. Pasdaran finansieras av staten och har även egna ekonomiska källor. Pasdarkårerna har en befälsstruktur i varje viktigare stad och provins. I pasdaran har den Islamska Revolutionens Mujahedin, en hemlig reaktionär fundamentalistisk organisation, ansvaret för det hemliga "polisarbetet". Parlamentet antog sedan kriget inletts en lag som gav högre prioritet åt rekryteringen till pasdaran än rekryteringen till armén. Pasdaran kontrollerade fullständigt Baseej (mobiliseringskommittéer), som bildades efter det att kriget med Irak brutit ut. Den är också närvarande på de större fabrikerna.

- De revolutionära domstolar, som bildades efter februari 1979, jagade de av den tidigare regimens representanter som gick mot IRP, men shahens förtryckarapparat upplöstes inte systematiskt. Många SAVAK-anställda skonades. Inte så få av dessa samarbetade med den nya regimen i förföljelserna mot vänstern. Senare centraliserades dessa domstolar och underställdes den centrala domstolen i Teheran och det i Evin-fängelset belägna offentliga åklagarämbetet. Revolutionära domstolar finns i de större städerna. De är ansvariga för att den "islamska lagen" följs. Domarna utses av den religiösa hierarkin. Den kontrolleras inte. Domstolarna har egna militära enheter och har ett nära samarbete med komiteherna och pasdaran.

Liksom pasdaran och komiteherna begränsade de revolutionära domstolarna sig inte särskild länge till att försöka få tag i personer som samarbetade med Pahlavidiktaturen. De kom att slå mot socialismens och marxismens företrädare, vilka stödde revolutionen men inte den "islamska revolutionen? Domstolarna följde Khomeinis rättesnöre:

"Iran kommer att försöka frälsa de vilda odjur, som har angripit det. Om det inte lyckas med detta, kommer det att fångsla dem; med andra ord kommer det att rena dem. Det har alla profeter gjort ända sedan skapelsen." (Keyhan, 14 januari 1982).

Man har ingen rätt till försvarsadvokat. Tolkningarna av den islamska lagen är ytterst "flexibel" och det utdelas högst godtyckliga straff.

- De Anspråkslösas Stiftelse (Mostafazeen). Denna institution är en av den islamska republikanska regimens viktigaste instrument. Den beslagtogs de tillgångar som ägdes av den tidigare regimens toppskikt. Därmed äger den ett mindre ekonomiskt imperium, både lösören och fastigheter (fabriker, restauranger, hotell och biografier). Den står under IRP's stränga kontroll. Den besitter mycket stora tillgångar, som gör det möjligt för IRP att ge sina anhängare materiella fördelar. Det har på detta sätt lyckats bygga upp ett omfattande nät av stödjepunkter. Skandalerna och korruptionen kring denna institution har fördömts vid flera tillfällen, inklusive av officiella företrädare för den islamska regimen. Den har aldrig publicerat några detaljerade ekonomiska redovisningar.

- Korståget för Återuppbyggnad (Jehad Sazandegi) är verksamt främst på landsbygden. Tusentals ungdomar anslöt sig till denna kampanj, och de ville verkligen hjälpa de fattiga jordbruksregionerna och föra revolutionen framåt. Men IRP tog ganska snabbt över. Rekryteringen skedde via moskéer eller de islamska förbunden på skolorna. Det har fått till uppgift att genomföra planeringsministeriets planer för landsbygden. Korstågets medlemmar uppbär lön. I egenskap av institution får det också ekonomiskt stöd ur statsbudgeten. Det

tjänar framför allt som ett verktyg för att öka IRP's inflytande på landsbygden. Exempelvis samarbetar medlemmar i Korståget med polismakten i Kurdistan.

- De Islamska Förbunden (Anjomanhaye Eslami) bildades som motvikt till shoras på fabrikerna. Regimen försökte få greppet över shoras. Men de Islamska Förbunden var en mer direkt kontaktlänk, som var hårdare knuten till IRP. Dess funktion var att tjäna som IRP's organ på arbetsplatserna och bekämpa alla krafter som baserade sig på arbetarrörelsen, även om de i en del fall tillfälligt spelade en annan roll än den de tilldelats. Islamska Förbund har bildats i armén, regeringsapparaten, på skolor, sjukhus ... De garanterar IRP's närvaro inom samhällets samtliga skikt. Monkeratämbetet (Monkerat betyder ordagrant ”synd”, det som ”inte får göras”) har till uppgift att övervaka medborgarnas uppträdande och kompletterar de Islamska Förbundens roll. Detta ”synd”-ämbete har egna domstolar och en egen poliskår.

Dessa olika islamska och revolutionära institutioner är inga ”ideologiska föreningar”. De är direkt knutna till den shi'itiska hierarkin och faghihn. De skall garantera IRP's och en avsevärd del av prästerskapets makt över en borgerlig statsapparat. De är detta som i grunden avgör deras karaktär och funktion. Deras omfattande budgetar möjliggörs bl a av statens oljeintäkter. Närvaron av radikaliserade och anti-imperialistiska ungdomar i en del av dem ändrar inte detta faktum. Dessa institutioner och organisationer utgör ett helt system, grunden för uppbygget och konsolidering av den islamska regimen, som baseras på en kombination av ”socialhjälp” och förtryck.

IRP – mot ett enpartisystem

IRP har ett ”förbund” av mördare, hezbollahis. De kallas sig medlemmar av Guds Parti (Hezbollah). IRP kunde inte omedelbart ta initiativet till förtryck. Så i hemlighet organiserade det hezbollahis. Ayat, en f d medlem i Irans Förvärvsarbetandes Parti (Iranian Party of Toilers), en högergrupp, som stödde kuppen 1953¹⁴, fick ansvaret för att organisera dessa banditer. Beväpnade med klubbor och andra vapen fick hezbollahis till uppgift att kväsa det officiella partiets olika motståndare. Tack vare att denna grupp bestod av personer ur ”underklassen” (inklusive en hel del trasproletärer), gav den intryck av att ”utgå från folket”. Således hade den en täckmantel av ”folkligt berättigande” för sina anspråk. Sedan Bani Sadr rensats undan gav IRP detta ”förbund” officiellt erkännande. Det blev också slagfält för fraktionella stridigheter inom prästerskapet.

Det Islamska Republikanska Partiet har greppet om alla de trådar som knyter samman de olika ”revolutionära organisationerna”. Khomeini agerar som en Bonaparte och stöder än den ena och än den andra sidan i fraktionsstriderna inom IRP. Han är grundvalen för ett system där en stor del av den shi'itiska hierarkin har den politiska makten. Samtidigt är maktkoncentrationen och den dominerande roll han spelar ett uttryck för IRP-regimens osäkra situation.

För att rättfärdiga en opportunistisk politik gentemot den nya regimen, talar organisationer som Tudehpartiet och Fedayin-majoriteteten om ”avgörande” skillnader mellan IRP's olika fraktioner. De kallar vissa av dessa progressiva, ”revolutionära” och ”antiimperialistiska”. Andra kallar de reaktionära och antikommunistiska. Enligt dem utgör de förstnämnda ledningen för revolutionens s k antiimperialistiska stadium och för ”en icke-kapitalistisk utveckling” och förtjänar därmed att stödas.

Naturligtvis finns det skillnader. Hojatiehgruppen t ex är en av de mest öppet konservativa. Den är våldsam motståndare till jordreformen, liksom till nationaliseringen av utrikeshandeln.

¹⁴ En av CIA understödd högergrupp.

Den är hästkt antisocialistisk, antikommunistisk och antimarxistisk. Den har ett mycket starkt inflytande inom rättsapparaten och den nya politiska polisen, SAVAMA. En av gruppens ledare, Falsafi, som var inblandad i kuppen mot Mossadegh i augusti 1953, har sagt att man måste samarbeta med f d SAVAK-medlemmar för att bekämpa vänstern. En annan fraktion, ”Imamens linje”, har en benägenhet att hänge sig åt populistisk demagogi mot de ”rika” (mostakbars, de ”mäktiga”), ett ofta återkommande tema inom den islamska nationalistiska rörelsen.

Hojatiehfraktionen inom prästerskapet har sin bas bland, och gynnar, kapitalistiska sektorer, köpmän och lokala maktavare, som snabbt utnyttjat de öppningar revolutionen skapade för att klättra uppåt på samhällsstegen. Den är därför mot ett ökande statligt ingripande i ekonomin. Den är inte glad över att Khomeini vänder sig till folket för att lösa motsättningar inom prästerskapet och för att behålla sina direkta band till massorna. Enligt Hojatiehgruppens uppfattning fördröjer detta bara den nödvändiga samhälleliga och ekonomiska stabiliseringen. Denna grupp är för mer direkta band till imperialismen. Den är också fientlig mot Khomeinis påstående att han är företrädare för den Tolfte Imamen (den ”Dolde Imamen”, ”Härskaren över Tiden”, dvs Messias). Även om denna opposition formella grundar sig på religiös ortodoxi, så är dess praktiska betydelse att den förnekar Khomeinis rätt till den absoluta makten eller att han har gudomlig makt att införa rättvisa och lycka på jorden och att därmed tillfredsställa massornas krav på reformer.

”Anhängarna till Imamens linje”, å andra sidan, betonar organiseringen av massorna och uppbygget av ett system av kontaktlänkar till massorna. Detta drar med sig en del populistiska åtgärder och en roll för den offentliga sektorn i omorganiseringen av maktsystemet. De är emellertid lika nitiska som Hojatiehfraktionen i att förtrycka alla motståndare till regimen – de gamla monarkistiska kretsarna; borgerliga sektorer som är missnöjda med resultaten av den islamska revolutionen; krafter som identifierar sig med socialismen eller arbetarrörelsen, och till och med förespråkarna för en småborgerligt ”socialistisk”, populistisk version av islam (t ex den vänsterislamska teologen Shariati, en av inspirationskällorna för folkets Mujahedin). De antiimperialistiska bedyranden som ”Imamens linje” gör är framför allt ett medel för att manipulera massrörelsen. Trots alla meningsmotsättningar är alla strömningar inom regimen bestämt motståndare till alla verkliga angrepp på privategendomen, marknadsekonomin och den kapitalistiska staten. Alla har de också gått mot en utvidgning av de demokratiska rättigheterna och uppbygget av en stark och oberoende arbetarrörelse.

IRP omfattar den del av den religiösa hierarkin, som är indragen i politiskt arbete. (En stor del av prästerskapet vägrar låta sig inblandas direkt i statliga angelägenheter och politik). IRP fungerar också som en förbindelse med lokala ämbetsmän och representanter för basarägarna, vilka är en av regimen samhälleliga grundvalar. Och detta utöver det sociala och ekonomiska imperium, som den shi’itiska sekten själv äger. Delar av basarägarna åtnjuter monopol som myndigheterna garanterar dem, och de har fyllt igen luckorna efter konkurrenter som flytt eller ”rensats ut”. I denna osäkra marknadsekonomi kan man snabbt vinna och förlora en förmögenhet.

Omkring 10% av den arbetande befolkningen – till största delen fattiga eller utblottade småborgare – är faktiskt direkt eller indirekt knutna till de institutioner på vilka regimen baserar sig. Detta utgör en social massbas för Khomeiniregimen, som också kan lita till en inte obetydlig del av statsapparaten, både från den ”förnyade” och den inte så förnyade statsapparaten.

Prästerskapets nuvarande framstående ställning är ett resultat av både bourgeoisins och

arbetarklassens svaghet. Bourgeoisin har blivit av med sin till shahen knutna modernistiska flygel, som sopades bort av revolutionen i februari 1979. Den traditionella bourgeoisin har aldrig haft några strukturerade politiska partier. Den spelade en högst marginell roll under kampen mot diktaturen. Den ekonomiska stagnation efter 1979, såväl som massornas aktivitet, hjälpte inte till att återuppliva den efter shahens fall. Arbetarklassen, som blivit brutalt förtryckt av shahen, hade inga egna stabila organisationer eller politiska traditioner. Arbetarrörelsen fick inte ett tillräckligt långt demokratiskt andrum för att organisera sig och erövra den politiska och organisatoriskt självständighet, som krävdes för att kunna träda fram som medtävlare om makten.

Prästerskapet som institution har en verklig ekonomisk, social och organisatorisk makt, som byggts upp under århundradens lopp. Det har spelat en roll i Irans historia, och det har haft många band till staten. Av speciella historiska skäl har det nu för första gången trätt fram på den politiska scenens centrum.

Krisen för den iranska revolutionen. Perspektiven för revolutionärer i Iran idag

Mujahedin mot regimen

Den öppna konflikten mellan IRP å ena sidan och Bani Sadr och Mujahedin å den andra tillspetsades under andra kvartalet 1981, mitt under kriget mot Irak. Utgången av denna konfrontation betecknade slutakten i det shi'itiska prästerskapets övertagande av alla institutioner.

Den 10 juni 1981 avsattes Bani Sadr som befälhavare för de väpnade styrkorna. Dagen innan lämnade Nobari, en av Bani Sadrs anhängare, sin post som chef för centralbanken. Bani Sadrs krav på en folkomröstning för att låta valmanskåren avgöra striden påskyndade uppgörelsen. Majlis antog en lag som förpliktigade Bani Sadr att acceptera alla de åtgärder, som det IRP-dominerade parlamentet genomfört under de föregående månaderna. Samtidigt avskaffades Byrån för Samordning och Samarbete mellan Folket och Republikens President – en organisation, som Bani Sadr bildat efter presidentvalet 1980. Dessutom förbjöd allmänna åklagaren sju tidningar på obestämd tid, inbegripet Bani Sadrs *Islamic Revolution*, *Mizan* (som företrädde krafterna kring Bazargan), och *Namehye Mardom* (som gavs ut av Tudehpartiet).

Samtidigt som Bani Sadr förklarade sin lojalitet mot Khomeini, fördömde han prästerskapets ”tyranni” och uppmanade till massmotstånd. Han trodde sig kunna räkna med stödjepunkter inom armén och gjorde flera närmanden till basarägarna. Folkets Mujahedin slöt upp bakom Bani Sadr. De organiserade demonstrationer för att backa upp honom, och den största av dessa samlade hundratusentals människor i Teheran den 20 juni. Förvirrade av Tudehpartiets och Fedayinmajoritetens kapitulation och utan en alternativ ledning, slöt en avsevärd del av massorna – mycket mer än bara ”medelklasserna” – upp bakom blocket mellan Bani Sadr och Mujahedin. Det berodde på att det verkade vara en möjlighet att stoppa det shi'itiska prästerskapets politiska maktövertagande och angreppen mot de demokratiska rättigheterna. Samtliga demonstrationer attackerades (också med vapen) av pasdaran och hezbollahis. Efter demonstrationen den 20 juni skedde massarresteringar av medlemmar i Mujahedin, Fedayin och Peykar (en maoistisk grupp). Redan den 21 juni började avrättningar verkställas.

Mujahedin gjorde inga fler försök att organisera massmobiliseringar. Snarare förklarade de krig mot regeringen. Ett flertal bombningar ägde rum. Den 28 juni dog mer än 71 IRP-ledare, inklusive Beheshti, i en explosion i deras högkvarter. Efter att först ha anklagat USA och Irak, gav den islamska republikens ledare slutligen Mujahedin skulden för denna aktion. Den

tidigare premiärministern Ali Rajai, som i juli valdes till president istället för Bani Sadr, mördades i augusti tillsammans med en nya premiärministern Bahonar. Således mördades ett helt skikt islamska ledare. Även om Mujahedin förnekade ansvaret för den del angrepp, så gick den linje de antog ut på att föra krig mot pasdaran och regimens politiker. Den tog öppet på sig ansvaret för flera terroristiska aktioner. Mujahedin hoppades att dessa aktioner antingen skulle försvaga Khomeinifraktionen i förhållande till en flygel som skulle vara mer välvilligt inställd till dem, eller till och med starta ett snabbt sönderfall av IRP's maktsystem.

I detta klimat kunde regimen införa ett skräckvälde mot alla sina motståndare. IRP behärskade varje sektor av de politiska livet. I oktober 1981 valdes Sayed Khamenei, Khomeinis representant, till republikens president. Sedan utsågs Madhavi Kani till premiärminister (men kort därefter tvingade IRP honom att avgå), och ersattes därefter av Hossein Mossavi. Efter det undgick ingen mer betydelsefull post inom statsapparaten de shi'itiska prästerskapets kontroll.

Folkets Mujahedin är en populistisk, småborgerligt nationalistisk organisation. Dess ideologi är en blandning av populistisk shi'itism, "tredje-världen -ideologi" à la Fanon och delar som lånats från stalinisternas schema för den koloniala revolutionen. I frånvaro av en stark arbetarrörelse, och i och med att socialismen nästan alltid likställdes med Tudehpartiet, fungerade Mujahedin som en radikaliseringspol för betydande skikt av studenter men också fattiga och arbetarsektorer. I dess led fanns tusentals unga anti-imperialistiska kämpar. I valet 1980 fick de, enligt officiella siffror, 13% av rösterna. Det återspeglade den bas de hade i de fattiga bostadsområdena.

Ur politisk synvinkel utgjorde Mujahedins allians med Bani Sadr en fortsättning på deras kritiska stöd till den islamska regimen fram till december 1979, på deras speciella förhållande till en del av de viktigare ayatollorna, såsom Taleghani, deras ständiga vädjanden till Khomeini, och deras strategiska mål att bygga en demokratisk islamsk republik. Till en början framställde de sitt stöd till Bani Sadr som en taktisk allians för att bromsa IRP's offensiv. Så de sa ingenting om Bani Sadrs ansvar för stängningen av universiteten, angreppen på deras lokaler eller kriget mot kurderna. Mujahedins kampmetoder är bara andra sidan av deras populism. Det utgör en röd tråd från deras guerillaistiske förgångna. Deras metoder, såväl som deras allianspolitik, visar på en oförmåga att inse det avgörande behovet av en självständig massrörelse med rötter i arbetarklassen. Detta synsätt, stärktes av deras borgerliga allierades, särskilt Bani Sadrs, ovilja att överväga direkta massaktioner.

Mujahedins inriktning återspeglade också deras oförmåga att förstå hur massornas medvetande utvecklas. Deras metoder motverkade ett stärkande av massornas direkta aktioner, vilket verkade möjligt i juni 1981. Det var lätt att likställa Mujahedins terroristiska kampanj med de metoder som de kontrarevolutionära krafterna använde, i synnerhet som ett krig pågick. Mot detta hot lyckades IRP ena alla sina beståndsdelar från Khomeini till Ardebili och kasta in alla sina krafter för att mobilisera de sektorer där de fortfarande hade sitt största stöd. Mujahedins politik var dessutom en förevändning för att starta en ny förtryckskampanj som drabbade *samtliga* vänsterkrafter.

Av alla dessa orsaker måste revolutionära marxister kraftfullt fördöma den inriktning Mujahedin antagit. Men de måste också klart visa att den islamska regimens ledning har ett politiskt ansvar, eftersom de gjorde det allt svårare för denna organisation att verka legalt. Sedan länge har en sektor av prästerskapet tillkännagivit sin avsikt att angripa Mujahedin. Redan på shahens tid 1977 tillkännagav Rafsanjani:

”Vår sista strid kommer att stå mot Mujahedin.”

I juni 1980 utropade Khomeini parollen ”Död åt hycklarna” (dvs Mujahedin). Den ”revolutionära” allmänna åklagaren i Teheran, Lajevardi, förklarade orsaken till detta förtryck så här:

”Hycklarorganisationen har varit fientligt inställd till den islamska regimen ända sedan sitt grundande, eftersom de anser att den vetenskapliga socialismen och marxismen är vägen till revolutionen. Alla vet ju att marxismen är mot islam. Alltså är alla som tror på marxismen fientligt inställda till den islamska republiken, även om de vill ha politiska förbindelser till den eller upprätthålla förstående och vänskapliga band till den. Till syvende och sist kan naturligtvis inte troende och hedningar vara överens. Konflikten mellan oss och hycklarna gäller principer och ideologi, och den går tillbaka till tiden före revolutionens seger.” (*Ash-Shaheed*), publikation från Irans ambassad i Paris, nr 6, februari 1982).

Att skarpt kritisera Mujahedins politiska inriktning utan att ta rimlig hänsyn till alla IRP's angrepp på denna organisation är faktiskt detsamma som att dölja detta förtryck i namn av den ”anti-imperialistiska kampens” behov. Det är vad Tudehpartiet har gjort. Det är den internationella arbetarrörelsens plikt att *försvara de Mujahedin-medlemmar* som har fängslats, torterats och avrättats. Detta försvar måste kopplas till ett klart fördömande av den imperialistiska propagandan mot den iranska revolutionen och till ett klart stöd till kampen mot samtliga imperialistiska krafter eller krafter knutna till den f d kejsrerliga regimen.

När Mujahedin-ledningens strategi väl misslyckats, så tog alla negativa sidor av deras allianspolitik och allmänna politiska inriktning fast form. För det första har programmet för den provisoriska regering som bildats av Nationella Motståndsrådet (en koalition mellan Bani Sadr och Mujahedin) inget annat mål än att demokratisera den islamskt republikanska regimen. Det tänker alltså bevara den kapitalistiska staten. Dessutom lämnar detta programs samhällliga och ekonomiska innehåll inget utrymme för tvivel om att det tänker respektera privategendomen (t o m inklusive beslöjade vädjanden till de medelstora företagarna och en del basarägare). Det är alltså uppenbart att denna provisoriska regering är beredd att tilldela shoras en underordnad roll i de statliga institutionerna. Slutligen visar det sätt på vilket man tänker sig förändra regimen, dvs genom att en president kommer till makten (Bani Sadr och en utsedd regering, som har till ansvar att sammankalla en konstituerande församling), att Nationella Rådet inte vill vädja till de avancerade traditionerna av masskamp i Iran. Det innebär att Nationella Rådet inte vill uppmana till generalstrejk eller självorganisering av massorna och att det vill begränsa deras aktivitet.

Den katastrofala politiska logiken i Mujahedins linje har ytterligare visats av deras öppna gensvar på ”trevare” från de irakiska och t o m franska imperialisterna, som har stora ekonomiska intressen i Irak och öppet stöder Saddam Hussein.

Imamernas styressätt och maktsystem

Den ideologi, som den shi'itiska hierarkins härskande fraktion för fram, och vilket anpassats till deras speciella behov, har haft ett avsevärt inflytande på revolutionens förlopp. Den är ingalunda enbart en religiös ideologi. *Den framställs som ett samhällligt regeringsprogram.* Således utgjorde den de begreppsmässiga ramarna för konstitutionsförslaget. Det senare byggdes upp kring den centrala tankegången att regeringen och lagarna tillhörde gud. Hans företrädare på jorden, *faghihn* – dvs ayatollah Khomeini – tar besluten i hans namn. Därmed tillhör all makt *faghihn* och han kan delegera den som han behagar.

Det är *faghihn* och inte massorna som har den yttersta makten. Han är deras förmyndare. Befolkningen delas upp i kategorier beroende på deras förhållande till "Imamens linje" – ortodoxa, ateister, hycklare, etc. Trohet mot den "ofelbare" Imamen blir ett rättesnöre för samhällslivet. Alla motståndare blir "fiender till islam" och till den "islamska revolutionen" och på köpet kallas de ofta "imperialistagenter". Således rättfärdigar en makt som förment står över klasskonflikterna, den tolfte eller dolde Imamens företrädare, ett ytterst hårt förtryck.

Det sociala program, som denna fundamentalistiska islam förespråkar, har använts för att rättfärdiga alla de åtgärder, som vidtagits mot kvinnan – uteslutning från en rad yrken, ovalbarhet till valda poster, lagen om "blodspris" som slår fast att en kvinnas värde är 50% av mannens, en mycket begränsad rätt för kvinnor att skilja sig, rättighet för mannen att ha fyra fruar, fastslagandet av giftermålsåldern till nio år för flickor om fadern samtycker och tretton år i allmänhet, piskstraff eller stening för äktenskapsbrott, osv. Dessa åtgärder tvingade tillbaka kvinnorna till sin traditionella roll, medan det revolutionära uppsvinget, där de befann sig i främsta ledet, för en tid låtit dem undkomma de platser de traditionellt tilldelats.

"Att upprätthålla islam" användes som motor för att upphäva de radikalaste paragraferna i lagen om jordreformer, dekretet mot de rika, för att underordna shoras under IRP, för att i praktiken göra IRP till de enda statspartiet, för ett "rena" lärarkåren och för att förbjuda all politisk verksamhet på skolorna.

Majlis roll har definierats så här: "(Det) har inte överhöghet vad gäller lagstiftning. Den makt det har är att lagstifta i enlighet med *shari 'at* (islamsk lag) ... Representanterna måste upphäva alla lagar som går mot islams regler ... Den funktion Väktarnas Råd har att övervaka konstitutionens tillämpning är just att tillbakavisa alla lagar som inte är förenliga med islam." (Hashemi Rafsanjani, parlamentets ordförande, *Ash-Shaheed*, juli 1981).

Detta reaktionära program syftar till att säkra makten för prästerskapets härskande fraktion, och är ett medel för att upprätthålla den etablerade samhällsordningen. Khomeiniledningen har använt både shi'iternas apparat och religiös ideologi för att upprätthålla sitt herravälde över de massor, som tror på shi'ismen. Men det samhälleliga och ekonomiska innehållet i detta program kommer oundvikligen i konflikt med arbetarnas behov och t o m med de religiösa former i vilka deras strävanden uttrycks. *Därför blir förtrycket nödvändigt för att garantera regimens överlevnad.*

I denna situation är försvaret av de demokratiska rättigheterna intimt sammanknutet med kampen för det arbetande folkets självständiga organisering och frihet att verka. En vägran att försvara dessa rättigheter under förevändning att det gynnar imperialisterna eller underlättar den liberala bourgeoisins arbete leder till att man underkastar massrörelsen under Khomeiniledningen eller just till att man underlättar den "liberala bourgeoisins" manövrer, eftersom bourgeoisin tar upp massornas demokratiska krav mot regimen i ett försök att åter befästa sina positioner som vi påpekade i juli 1980:

"Marxister kommer att arbeta ... för att stärka de arbetande massornas känsla av att tillhöra en självständig klass, de kommer att organisera kamp kring alla demokratiska, nationella och övergångs-(antikapitalistiska) krav. De kommer att formulera dessa krav på ett sådant sätt att de förs in i själva hjärtat på den verkliga massrörelsen. De inser vilka effekter konkreta erfarenheter av mobilisering har på massornas medvetenhet, såväl som innebörden i motsättningarna mellan massornas aktivitet, regimen planer och den ideologi Khomeiniledningen för fram.

"Det är det enda sättet att undandra massorna de borgerliga och småborgerliga ledarnas

inflytande. Det är det enda sättet att slå följe med massrörelsen utan att överge den politiska och ideologiska offensiven mot 'islamisering'- kampanjens reaktionära innehåll". (Resolution från Förenade Sekretariatet, 28 juli 1980; publicerad på engelska i *Intercontinental Press*, s. 1262, vol. 18, nr. 45, 1 december 1980.)

Iraks angrepp på Iran

Det militära angreppet från Saddam Husseins irakiska regim skulle leda till ett krig som nu har pågått i nästan två och ett halvt år. Konflikten har inte bromsat klasskampens utveckling eller de nationella minoriteternas kamp i Iran. Allting kastades i samma smältdegel. Den politiska, sociala och militära kampen flöt samman och påverkade massrörelsens dynamik. I båda länderna har denna kombinerade dynamik blivit en av krigets viktigaste frågor.

Saddam Husseins plan

Under förevändning av en gränskonflikt angrep Saddam Hussein Iran i september 1980. Han försökte störta Khomeiniregimen. Han hoppades att om man slog hårda slag mot den islamska regimen och försökte ändra styrkeförhållandena i Iran till reaktionärernas – dvs Oveisis och Bakktians anhängares – förmån, så kunde man strypa revolutionen. Vid utarbetandet av sina planer samarbetade Saddam Hussein med f.d. generaler i shahens armé. Han beväpnade dem och hjälpte dem i deras kamp mot Khomeini.

Den irakiska regimen hoppades strypa Iran genom att ockupera ett ekonomiskt och industriellt livsviktigt område, Khuzistan.

Efter ockupationen av den amerikanska ambassaden var Iran internationellt isolerat och upp över öronen indraget i ett krig mot folket i Kurdistan. Dessutom grundade Hussein sina beräkningar på att han kunde utnyttja försvagningen av armén som tagits över från shahens regim, den opposition mot den nya regimen som fanns inom en stor del av officerskåren och stridigheterna mellan olika grupper inom den islamska republikens institutioner. Han inlät sig på "pro – arabisk" demagogi.

Med syftning på Khuzistan talade han om "*arabiskt land precis som Palestina*". Ändå visade hela hans politik (bombningar, förstörelse och förtryck) otvetydigt att den härskande klicken i Bagdad inte kunde få något stöd från den arabiska befolkningen i Khuzistan, som var indragen i en revolution. Araberna deltog ända från början i kampen mot det irakiska angreppet, ofta avväpnades de av pasdaran.

Saddam trodde att Khomeinis regim snabbt skulle falla samman. Men som ofta tidigare i historien utlöste Hussein, genom att invadera ett land mitt under en revolution, en omedelbar reaktion där massornas beslutsamhet att försvara sitt land sammansmälte med deras beslutsamhet att försvara revolutionen. På hemmaplan stod Saddam Husseins regim inte inför en massrörelse som direkt hotade honom. Men han fruktade de effekter den islamska revolutionen kunde få på de fattiga bondemassorna i södra Irak – i synnerhet som majoriteten av dem var shi'iter. Kampanjerna mot de shi'tiska organisationerna i Irak intensifierades från och med 1979. I mars 1980 utfärdade Bagdad en lag som proklamerade dödsstraff mot alla personer som tillhörde den reaktionära shi'tiska fundamentalistiska organisationen *Al Daawa*. Den gav order om att shi'iternas andlige ledare, Mohammad Bakr al Sadr, skulle avrättas.

Inspirerade av sina landsmäns kamp i Iran blossade kurdernas kamp i Irak upp på nytt, vilket också gav den styrande klicken i Bagdad en del huvudvärk.

I och med att shahens regim försvunnit som militär makt i området, ville Saddam slutligen puffa för en större roll i en region som av imperialismen delats upp i mer eller mindre

rivaliserande stater (Iran, Irak, Saudiarabien). Egypten liksom Jordanien stödde Irak.

Saddam Hussein tog inte på egen hand beslutet om att inleda sin militära offensiv. I början av augusti reste han till Taif i Saudiarabien. Det var hans första officiella besök sedan han tillträtt posten som president och det första besök en Baathledare¹⁵ gjort i Saudiarabien sedan 1958. Så fort kriget började garanterade Saudiarabien, tillsammans med emiraten vid Persiska viken, ekonomisk hjälp på tiotals miljarder kollar till Irak. Även dessa reaktionära regimer fruktade återverkningarna från den iranska revolutionen. Den franska imperialismen backade upp Irak, och försökte på så sätt skaffa sig ett fotfäste i en region från vilken de till stor del utestängts av de brittiska och amerikanska imperialisterna.

När Khomeiniledningen kom till makten sade den inte upp det orättvisa fördrag som shahen 1975 påtvingat Irak. Tvärtom gjorde den många panislamska uttalanden med iranska shauvinistiska övertoner. Den gav öppet och organiserat stöd till den fundamentalistiska shi'itiska organisationen *Al Daawa*. Khomeini inledde i den ”islamska revolutionens” namn ett sorts personligt ideologiskt krig mot Saddam Hussein, och riktade sig särskilt mot den baathistiska världsliga och pseudosocialistiska arabiska nationalismen. Denna propaganda antog formen av shi'itisk expansionism. Den 18 april 1980 publicerade IRP:s dagstidning *Jomhouri Eslami* en appell från Khomeini: ”Det är /de isakiska folkens/ såväl som arméns plikt att störta baathismen, det icke-islamska partiet”.

Imperialistmakterna, i synnerhet den amerikanska imperialismen, gav ett tyst medgivande åt den irakiska offensiven. De såg den som en möjlighet att befästa kontrarevolutionäre ställningar i Iran. De var också rädda för den iranska revolutionens destabiliserande effekter i regionen och appellerna från de shi'itiskt fundamentalistiska krafter som hade makten i Teheran. I detta avseende sammanföll deras intressen med Saddam Husseins mål. Men den amerikanska imperialismen band inte upp sig alltför starkt vid operationen. Det fanns för många okända faktorer. Och imperialisternas planer för regionen är ingalunda exakt desamma som Saddams. Framförallt var imperialismen inte alls pigg på en avsevärd förändring av de gränslinjer som slagits fast under första världskriget-åtminstone allt som gick längre än den sorts förändringar som fanns i fördraget från 1975. Det var mot en uppsplittring av Iran.

Dessutom var imperialisterna inte beredda att backa upp en irakisk erövring av oljefälten i Iran. Imperialismen vill inte uppmuntra att dessa resurser samlas i händerna på ett enda land. Snarare är den för en ”balkanisering” av oljeproducenterna. Om den skulle stödja ett sådant projekt, skulle det ge upphov till ett mycket farligt prejudikat i denna för världen strategiska region och riskera att stöta bort alla regeringar. Irak, som sedan många år varit allierad med Sovjetunionen, står inte fullständigt i imperialismens sold. Det är sant att den gjorde diplomatiska närmanden till imperialistmakterna, men Bagdadregimen var ändå främst inriktad på sina egna speciella intressen. Därför var imperialisterna inte beredda att omedelbart låta den bli den viktigaste makten i regionen, i synnerhet som de haft olyckliga erfarenheter med Iran som regional maktfaktor. (subpower)

Efter Pahlavidynastins fall, slutligen, har Israel blivit en för USA alltmer oundgänglig stöttepelare. Att ge Irak, uttalad fiende till Israel, en nyckelroll kunde bara undergräva det grundläggande val USA – imperialismen gjort. Den hjälp Israel skulle ge Iran i form av vapen understryker bara detta. Mängden vapen som gavs, huvudsakligen materiel som tillverkats på amerikansk licens, visade att detta initiativ inte togs i direkt motsättning till Förenta Staternas önsknings. Israels anfall i juni 1981 mot atomkraftverket Osirak (i Irak) visar hur

¹⁵ Baathpartiet = det styrande partiet i Irak. Deras ideologi beskrivs kortfattat senare i texten.

beslutsamma Israel är att utnyttja krigstillståndet för att försvaga Irak.

I själva verket kommer imperialismen *framförallt* att utnyttja denna konflikt för att öka sin militära närvaro i regionen och speciellt konsolidera sin militära hjälp till staterna vid Persiska viken, samtidigt som Iran och Irak försvagar sig själva ekonomiskt och militärt. Dess intressen tjänas av avspänningen mellan Irak och Egypten, som håller på att återta sin ställning bland arabländerna medan ”vägrarfronten” mellan Syrien, Libyen, Sydjemen, Algeriet och PLO är på väg att bryta samman. Staterna vid Persiska viken är motståndare till regimen i Teheran, men samtidigt vill de inte att Irak ska förvandlas till regionens polis.

PLO:s och Kubas bredvillighet ända från början av konflikten att erbjuda sina tjänster som medlare föranleddes av att de insåg vilka fördelar imperialismen kunde skaffa sig av detta krig i en region som den har ”balkaniserat” för att lättare kunna manipulera den. Otvivelaktigt bar imperialisterna dragit fördel av konflikten och dess fortsättning – än mer som de inte varit öppet indragna i inledningen och genomförandet av den. Vad gäller Sovjetbyråkratin så agerar den försiktigt och sätter inte allt på ett kort. Bland annat använder den ”sattelitländer” för att lägga ut sina krokar.

Kriget som bröt ut i september 1980 är alltså ett krig mellan två beroende kapitalistiska länder. Maktthavarna i båda länderna driver en övergripande politik som går mot massornas intressen. Men ledningen i Iran har framstått ur en ännu nyligen inträffad revolution och har fortfarande ett stöd bland massorna. Saddam Husseins angrepp syftade till att strypa den islamska revolutionen med hjälp av ett militärt angrepp och genom att stödja kontra-revolutionära krafter som var knutna till den tidigare iranska regimen. Samtidigt, och mer grundläggande, var det ett angrepp på arbetarnas och fattigböndernas iranska revolution.

Inför Iraks anfall på hösten 1980 var det revolutionärernas uppgift i Iran *att försvara den pågående iranska revolutionen*. Det innebar att mobilisera arbetarna och bönderna mot den baathistiska aggressionen, att besegra den militärt. Å andra sidan måste denna kampanj föras på ett sådant sätt att man inte undergrävde kampen för det strategiska målet att erövra massrörelsens politiska oberoende. För att genomföra detta måste revolutionärerna betona följande punkter:

- Behovet att reaktivera och beväpna shoras och masskommittéerna i bostadsområdena.
- Behovet av politisk yttrandefrihet i de miliser som bildades för att slå tillbaka det baathistiska angreppet och motstånd mot alla förföljelser av vänsterorganisationer.
- Rättigheter för arbetarna att tala fritt och organisera sig i armén (dvs att bilda soldatshoras), något som bl a skulle göra det möjligt att kväva militär-komplotter i sin linda och rensa armén från kontrarevolutionära officerare.
- Behovet att omedelbart stoppa de militära angreppen mot kurderna (i september/oktober 1980 deltog 20 000 pasdaramedlemmar och soldater i en offensiv mot Kurdistan) och andra nationella minoriteter och ett *ovillkorligt* erkännande av deras självbestämmanderätt.
- Behovet av att gå emot alla tvångsevakueringar och repressalier mot arabbefolkningen i Khuzistan.

Revolutionära socialister måste öppet deklarerat att revolutionen inte kunde försvaras effektivt utan att man försvarade alla dess landvinningar, utan att massornas organisations-, förenings- och yttrandefrihet utvidgades, utan att revolutionen fördjupades på det sociala och ekonomiska området. För revolutionärer fanns inget annat val än att gå emot det synsätt som i

namn av det ”nationella försvaret” överordnade behov, krävde att man inte skulle säga något om angreppen på de demokratiska rättigheterna eller att arbetarnas rättmätiga kamp på fabrikerna och böndernas kamp om jorden skulle avbrytas.

I händelse av att reaktionära krafter med hjälp av de irakiska angriparna försöker störta regimen, är revolutionärerna tvungna att uppmana arbetarna och bondemassorna i Iran att på det *militära* planet försvara en regim som de ännu inte är förmögna att ersätta med en arbetar- och bonderegering. Men massorna skall försvara regimen på en strikt militär grundval, utan att ge den något politiskt stöd och med sina egna kamp- och aktionsmetoder.

I denna kamp skall de emellertid betona behovet att återuppliva de mer avancerade kampformerna (självorganisering, beväpning av massorna) för att skapa bästa möjliga förhållanden för att uppnå en seger som sedan kan fungera som språngbräda för massornas brott med den islamska republikens ledarskap.

Den internationella arbetarrörelsen och revolutionära rörelsen måste alltså mobiliseras för att kräva ett *ovillkorligt tillbakadragande* av Iraks trupper bakom de gränser som fanns före 21 september 1980, såväl som alla imperialistiska trupper i området. Ända från konflikten början var revolutionärer, samtidigt som de deltog i motståndet, tvungna att förklara att ett försvar av den iranska revolutionen – vilket låg i både de iranska och irakiska folkens intressen – krävde att man gick mot utvecklingen av chauvinismen.

En kvarstående splittring mellan dessa två, av imperialismen dominerande, länder gynnar bara imperialismen. Som Fidel Castro helt riktigt har påpekat, kommer massorna i de två länderna att få betala ett högt pris för det.

Att gå emot den framväxande chauvinismen stod inte i motsättning till vare sig kravet på Iraks ovillkorliga tillbakadragande eller att stödja det militära försvaret för att besegra Iraks angrepp. Denna *politiska* förklaring av det militära försvaret skulle säkerligen ha fått ett gensvar bland massorna i Irak och skulle politiskt undergrävt Saddam Hussein.

Massorna, Khomeini och kriget

Mellan september och oktober 1980 fanns det ett ytterst starkt folkligt motstånd mot den irakiska invasionen i arbetarcentrerna i Khuzistan (Khorramshahr, Abadan och Ahwaz). Det kullkastade den irakiska militärledningens alla planer, och den senare tvekade inte att utsätta städerna för kraftiga bombningar. I ”oljetriangeln” var den iranska armén praktiskt taget inte närvarande under krigets första veckor. Arbetare, unga kämpar, inklusive många araber, understödda av delar av pasdaran, utgjorde spjutspetsen i motståndet. Fedayin- och Mujahedinmedlemmar deltog i krigsansträngningarna och kämpade i främsta ledet mot den irakiska armén. Redan i inledningsskedet av kriget meddelade Ghassemlou, en av KDPI:s ledare, regeringen i Teheran att peshmergas var beredda att vända sina vapen

mot irakierna och de av Irak betalda reaktionära krafterna på två villkor: 1/ att de militära angreppen på kurderna avbröts och att de tilläts behålla sin egen militära organisering; och 2/ att kurdernas rätt till självstyre erkändes.

I många iranska städer gick massorna dagen efter krigsutbrottet ut på gatorna. De krävde vapen. Precis som under upproret stod frågan om massornas beväpning på dagordningen. Detta krav gav form åt deras två främsta angelägenheter – att försvara revolutionen och kämpa mot baathisternas aggression. Ända från början motsatte sig regimen återupprättandet av självständiga kommittéer i bostadsområdena, speciellt i de krigsdrabbade regionerna. Den beväpnade de islamska förbunden på arbetsplatserna och inte shoras. Den förbjöd all politisk

propaganda i armén och undertryckte soldaternas shoras.

Krigsutvecklingen kan grovt sett indelas i fyra faser:

1/ *September – november 1980*. Den irakiska offensiven och det folkliga motståndet i Khuzistan, vilket i november hade hejdat det irakiska genombrottet. Inledningen av vinterns regnperiod, som gör motoriserade operationer ytterst svåra i regionen, spelade också roll för att det irakiska angreppet kärde fast.

2/ *December 1980 – augusti 1981*. Ett långdraget ställningskrig under vilket en bitter strid rasade inom Teheranregimen mellan IRP och Bani Sadr med sina allierade i Mujahedin. Det shi'itiska prästerskapets herravälde över statsapparaten stärktes. De organ som hade hand om massornas militära mobilisering sattes under strikt övervakning. Förtrycket av de demokratiska rättigheterna ökade.

3/ *September 1981 – juni 1982*. Inledningen av den iranska motoffensiven, sedan armén fått nya krigsförråd. Detta motangrepp baserades på ett massivt utnyttjande av infanteriet, som delvis bestod av mycket unga soldater och organiserades av pasdaran. Abadan och Bostan befriades, följda av Dezfulregionen och Khorramshar. Samtidigt skärptes förtrycket ytterligare.

4/ *Juli 1982 – januari 1983*. Denna fas kännetecknas av iranska operationer på irakiskt territorium. Den inleddes med en offensiv i stor skala mot Basra. Nya fronter öppnades i Zagrosbergen i norra Khuzistan. De irakiska trupperna drog sig till största delen tillbaka från iranskt territorium. Irak fortsatte emellertid att bomba iranska ställningar och städer. Saddam Hussein tvingades vädja om fred.

När den iranska regeringen ställdes inför kriget var den tvungen att tackla två problem: 1/ Hur man skulle bemöta ett militärt angrepp som man uppenbarligen inte väntat sig. 2/ Hur man skulle manipulera en massrörelse som fått nytt liv av kraven att försvara landet och revolutionen. Det svar den islamska republikens ledande kretsar gav på dessa frågor bestämdes både av de olika synsätt som manifesterade sig inom deras led och av ett ständigt intresse av att skaffa sig kontrollen över massrörelsen och reducera den till en rad drivremmar. Detta gick hand i hand med förtryck av de krafter som var motståndare till IRP:s politik. Det dröjde således inte länge innan Mujahedin och Fedayinmedlemmar som kämpade ved fronten arresterades, behandlades som sabotörer och i vissa fall avrättades.

För det första reorganiserade Khomeiniledningen den armé den ärvt från shahen. Hundratals officerare släpptes ur fängelse. De militära befälhavarna välsignades av den islamska republikens högsta myndigheter. ”Militär disciplin” infördes, dvs all organisering av soldaterna förbjöds. Bani Sadr uppvaktade armén, vilken han formellt var överbefälhavare för. Han försökte göra den till allierad i sammandrabbningen med IRP. Men på samma gång gav Khomeiniledningen pasdarkårerna en viktig roll. De senare skulle inta en avgörande ställning i organiseringen av det militära försvaret (och senare under motoffensiven). Folkrörelsen kanaliserades genom att man bildade *baseej* (mobiliseringskommittéer), som användes till att rekrytera och träna upp en milis. *Baseej* underställdes pasdarans kontroll. Precis som komiteherna i början av revolutionen, attraherade *baseej* delar av massorna – arbetare och unga anti-imperialistiska kämpar. Men som ett resultat av pasdarans hårda kontroll över dem och politiska och ideologiska utrensningar blev de verktyg för att manipulera massorna i enlighet med IRP:s planer.

Angående detta sa Rafsanjani: ”Detta krig konsoliderar vår islamska republik”. Och

Khomeiniledningen skärpte verkligen, i namn av krigsansträngningarna och kampen mot imperialismen, åtgärderna för att strikt kontrollera fabriksarbetarna. Pasdaran och andra IRP-krafter vidtog snabbt åtgärder för att närhelst det var nödvändigt avskräcka arbetarna. Denna politik utvidgades sedan en rad strejker brutit ut i slutet av 1980 och början av 1981 i Teheran, Isfahan och Gilan. Denna kamp besegrades och undertrycktes. Arbetslösheten, uppsplittringen av huvuddelen av arbetarklassen i Khuristan och förtrycket tillfogade slutligen arbetarrörelsen ett allvarligt nederlag.

Under 1981 och 1982 ledde den ekonomiska krisen (massiv arbetslöshet, inflation, etc) till att missnöjet bland massorna ökade. Regeringens åtgärder för de hundratusentals människor som pga kriget blivit flyktingar, ledde också till utbredd missnöje. På landsbygden utvecklades missnöjet gradvis. Således anmärkte Erik Hooglund i *Merip Report* i april 1982:

”De flesta byinvånarna tycker att kriget mot Irak är en meningslös konflikt, som har dödat deras älskade barn”.

Långsamt förflyttades massornas intressen från viljan att först delta i och stödja krigsansträngningarna till sina egna krav och vardagliga angelägenheter. Trots regimen ansträngningar att mobilisera folket till ”fredagsbönerna”, minskade närvaron vid dem. Det tydde på att klyftan mellan regimen och massorna, som under krigets första månader krympt, återigen vidgades.

Förvisso har Khomeinis ledarskap fortfarande ett visst stöd bland folkliga skikt. Man måste också ta hänsyn till kombinationen av förtryck och utdelandet av materiellt stöd till breda grupper bland de fattiga massorna för att förstå den verkliga innebörden i deltagandet i en del av de demonstrationer regimen organiserat till stöd för krigsansträngningarna. Dessa massdemonstrationer och det verkliga engagemang de fattigaste ungdomsskikten inledningsvis visade i *baseej*, kan därför inte likställas med en fördjupning av klasskampen. Ett sådant synsätt skulle helt enkelt utesluta ur analysen karaktären på de organ genom vilka ungdomens aktioner kanaliseras, den övergripande politiska inriktning som den makthavande delen av det shi'itiska prästerskapet har, de upprepade angreppen på arbetarnas och böndernas kamp och förtrycket mot alla organisationer som identifierar sig med arbetarrörelsen och socialismen, även de som kröp mest för regimen, såsom Tudeh och Fedayinmajoriteten. På samma sätt skulle man, om man enbart såg till de yttre fienderna, misslyckas se den inre fienden, Khomeiniledningen, som hotar revolutionen och på så sätt undergräver massornas förmåga att svara på framtida imperialistiska angrepp.

Motoffensiven och IRP:s militära politik

Demoraliseringen ökade inom den irakiska armén, som kört fast i ett krig utan synbart slut. Efterhand började de irakiska soldaterna betrakta kriget som meningslöst; i synnerhet sedan Saddam Hussein i början på 1982 gjorde ett uttalande där han avsa sig alla territoriella anspråk. Kriget blev mer och mer kännbart för Iraks ekonomi.

Många ekonomiska utvecklingsprojekt bantades eller flyttades på framtiden. Oljeinkomsterna minskade kraftigt. Även om de massiva lånen till Bagdadregimen (cirka 55 miljarder dollar) gjorde det möjligt att fortsätta operationerna, så orsakade de också en kraftig ökning av inflationen (40%). Efter inledningen av Irans motoffensiv började de irakiska förlusterna snabbt stiga. Antalet irakiska krigsfångar uppgick till tiotusentals. Inom ledande irakiska kretsar ökade påtryckningarna för att vidta åtgärder för att komma ur det dödläge man hamnat i.

Det uppstod skarpa meningsskiljaktigheter inom det baathistiska ledarskapet, vilket bl a

visade sig i att mer än en minister avgick.

Offensiven i Dezfulregionen (mars 1982) var den första stora iranska segern sedan krigets början. Den 30 april inleddes operation ”Jerusalem”. Den ledde till att södra Khuzistan och Khorramshar befriades. Vid samtliga tillfällen leddes dessa offensiver av delar ur den traditionella armén, pasdaran och Baseejmilisen. Den 20 mars 1982 tillkännagav Khomeini att skolungdom från 12 år och uppåt kunde ansluta sig till trupperna vid fronten.

Den förödelse som det irakiska angreppet, ockupationen och de följande striderna tillfogat Iran är enorm. Hela städer ligger i ruiner.

I juni 1982 deklarerade Saddam Hussein, vars rädsla för de internationella politiska återverkningarna av ett fortsatt krig och ytterligare nederlag fick honom att försöka hitta en väg ut ur situationen, ett ensidigt eldupphör och tillbakadragande av sina trupper från iranskt territorium. Detta inleddes den 20 juni. Demagogiskt förkunnade Hussein att denna reträtt – som var praktiskt taget total – berodde på att Irak ville kämpa mot de israeliska trupper som just invaderat Libanon. Rafsanjani svarade med att kräva rätt för iranska stridsvagnar att passera genom Irak för att åka och bekämpa de israeliska trupperna i Libanon! Den 21 juni proklamerade Khomeini:

”Vi måste rädda den irakiska nationen och rädda Irak för att kunna rädda Libanon”.

På detta sätt förberedde den islamska republikens ledare politiskt sin militära offensiv in på irakiskt territorium. Den 13 juli inleddes operation Ramadan. Den riktades mot Basra 'och sedan Zaid. I september/oktober angrep de irakiska ställningarna i regionerna Abadan och Mehran och även i Mandaliområdet, vilket behärskar den strategiskt viktiga vägen till Bagdad. I november inleddes ett nytt angrepp i norra Khuzistan, väster om Dezful. Kostnaderna i människoliv vid dessa anfallsvågor var mycket höga. Irakiskt artilleri decimerade infanteriet som till stor del bestod av unga milismedlemmar. De ekonomiska kostnaderna var också mycket höga. Den 13 oktober 1982 godkände Majlis ytterligare 2 miljarder dollar till militärbudgeten.

Vad gäller Irak utförde de våldsamma bombräder mot de iranska städerna Ilam, Hamadan, Khorramshar, Ahwaz och oljeterminalen Karg. Khomeiniledningen deklarerade sina Politiska avsikter att fortsätta kriget. Det vägrade inleda någon allvarlig politisk eller diplomatisk offensiv som Politiskt kunde försvaga eller avvärja Saddam Husseins regim i de irakiska och arabiska massornas ögon. Hussein lade fram ”fredsförslag” efter ”fredsförslag” för att framställa kriget som ett chauvinistiskt iranskt angrepp genomfört under ledning av en bakåtsträvande religiös ledare och riktat mot de arabiska massorna. På detta sätt försökte han skylla över spåren av sin aggression mot den iranska revolutionen.

Khomeini och hans avhängare besvarade den irakiska regimens diplomatiska offensiv med krav på Saddam Husseins störtande och på att han skulle ställas inför rätta. Khomeini förklarade de politiska syftena med detta svar: att upprätta en islamsk republik i Irak, att likvidera baathismen. Rafsanjani förkunnade:

”Vi är inte intresserade av pengar eller krigsskadestånd. Om vi skulle få se våra grannar, det irakiska folket, som till 99% är muslimer, bilda en islamsk regim, då finns det alla möjligheter att vi skulle hjälpa dem...”

Om det baathistiska partiet behåller makten, eller t o m om andra element från öst eller väst ersätter den nuvarande regimen, då vill vi inte ha jord, utan då kommer vi att öka ansträngningarna för att få våra krigsskadestånd, till sista öret”.

Ett sådant resonemang uttrycker ett djupt förakt för de irakiska massornas sociala och politiska strävanden, såväl som deras nationella känslor. Khomeini stödde inte en masskamp för att störta Saddam Hussein och på så sätt bereda vägen för ett förverkligande av de irakiska arbetarnas strävanden. Han tilldelade dem ett politiskt öde i enlighet med den islamska republikens principer. Khamenei, den iranske presidenten, framställde dessutom imamen som den främste religiöse auktoriteten för både Iran och Irak.

Den islamska republikens ledning, som är de iranska massornas fiende, är inte förmögen att söka, eller finna, ett verkligt stöd bland de irakiska arbetarna och bönderna mot deras regering.

Under regeringens beskydd bildades i Teheran ett Högsta råd för den Islamska revolutionen (Irak), företrätt av den landsflyktige fundamentalistiske religiöse ledaren Sayed Mohammed Bakhr Hakim. Detta råd samlade fundamentalistiska shi'itiska islamska krafter, inklusive

Al Dawaapartiet, och Khomeiniledningen sa att detta organ representerade ”den islamska revolutionens utbredning” till Irak. För de irakiska massorna föreslog den ett socialt och politiskt program som var identiskt med IRP:s, ett program som enbart kunde stöta bort de mest avancerade sektorerna bland motståndarna till Saddam Husseins diktatur. Khomeinis ”revolutionära” projekt var alltså uppenbarligen inte baserat på de krafter som idag kämpar mot Saddam Hussein, såsom Kurdiska Patriotiska Fronten och Baathistiska Socialistpartiet eller kommunistpartiet.

Att föra en politik som Khomeiniregeringens vid en tidpunkt när diktaturen i Irak vacklar, kan endast stärka Saddam Husseins diplomatiska ställning och hans grepp om situationen på hemmaplan.

Syriens stöd till Iran hade i huvudsak varit passivt, men inför Khorramsharoffensiven hade de stått till tjänst med krigsmateriel. Efter Teherans deklARATIONER och de första iranska offensiverna tvingades de ompröva sin ställning. Detta återspeglade ett ökande tryck från den arabiska nationella frågan. Således tillkännagav den syriske utrikesministern. Abdel Halim Khaddam den 31 maj 1982, att hans land skulle sluta stödja Iran om den islamska republikens regering beslutade sig för att invadera Irak:

”Om vi gick med på att avstå vissa delar av arabiskt territorium, då skulle vi också tvingas avstå från Palestina”.

SaudiArabien började omedelbart känna Syrien på pulsen. En av meningsskiljaktigheterna mellan Iran och Syrien är ingenting mindre än det stöd Khomeini ger till Bakhr Hakim, som av Imamen utsetts till Iraks *faghih!*

Pga sina djupgående motsättningar till de irakiska baathisterna upprepade slutligen Syrien, efter några månaders vacklan, tillsammans med Libyen sitt formella stöd till Iran – ett Iran som i rättvisans namn fördömer både Washington och Moskva för deras hjälp till Irak!

Sedan mitten av 1982 har faktiskt Sovjet återupptagit leveranserna av Mig-25-plan och T-72-stridsvagnar till Irak. Å andra sidan har Iran undertecknat viktiga vapenkontrakt med Israel (till vilket de levererar billig olja), Brasilien, Italien och Nordkorea.

Irans militära påtryckningar oroade det imperialistiska lägret. Imperialistmakterna fruktade en fullständig iransk seger, att Saddam Husseins regering skulle falla samman och ersättas med en regim liknande den i Teheran, eller att det skulle uppstå en kaotisk situation som hotade deras omedelbara intressen. Speciellt bekymrade detta den franska imperialismen.

Imperialismen skulle få svårare att kontrollera regionen. Det är sant att imperialisterna redan under de föregående decennierna haft erfarenheter av hur man skulle ta itu med regimer som gjort lika radikala antiimperialistiska uttalanden som Teheran, som exempelvis Syrien och Irak. Icke desto mindre vill du inte se Teheran' störta den nuvarande regimen i Irak. Det är därför inte förvånande att USA och även Frankrike är beredvilliga att hjälpa Irak och stärka sin ställning där.

Möjligheten av att den baathistiska regimen skulle falla samman under den iranska arméns hammarslag kan å andra sidan inte vara utgångspunkten för att avgöra en revolutionär politisk ståndpunkt i den nuvarande konflikten. Grunden för en revolutionär inställning måste vara:

- Massornas verkliga intressen i Iran.
- De irakiska arbetarnas och fattigböndernas konkreta möjligheter att avgöra sina egna öden och än en gång anknyta till traditionerna från deras kamp efter den ”nationella revolutionen” 1958.
- Ett klart motstånd mot det sociala och politiska program i vars namn Khomeini genomför de militära operationerna mot Irak.

Revolutionärer och kriget idag

Den nuvarande inriktningen på Irans militära politik ligger i linje med Teherans allmänna utrikespolitik. Tudehpartiet och Fedayinmajoriteten betecknar den felaktigt som i grund och botten antiimperialistisk. Den har emellertid aldrig gått utöver de snäva ramar som sätts upp av intressena hos den islamska republikens ledande kretsar och av motsättningarna i regionen. Tudeh och Fedayin gjorde en stor affär av det faktum att några få hundra kämpar skickades mot de israeliska trupperna i Libanon. Men detta överskyler bara andra fakta.

Politiskt valde IRP-ledarna att förena sig med den konservativa shi'itiska gruppen Amal – som ursprungligen bildades av den libanesiska underrättelsetjänsten för att splittra den arabiska befolkningen i Libanon från palestinierna – snarare än med PLO-styrkorna. Offentligt rådde de denna grupp att kämpa på två fronter – mot Israel och mot kommunismen. Det fanns näppeligen någon orsak att ge Amal detta råd. I olika delar av södra Libanon ägde det rum strider i stor skala mellan PLO och Amal.

Israels angrepp på Libanon betecknades av Khomeini som en avledningsmanöver för att få folk att glömma kriget mellan Iran och Irak. Teherans beslut att utöka sin militära offensiv under invasionen av Libanon hindrade knappast de imperialistiska och israeliska planerna för regionen – tvärtom. I själva verket bekräftas detta av PLO:s desperata ansträngningar att medla. Stängningen av PLO:s ambassad i Iran under en längre period är på sitt sätt ytterligare ett bevis. Trycket från de iranska massorna framtvingade 1979 ett avbrytande av oljeleveranserna till Israel. Men de återupptogs 1982, och avslöjade på så sätt IRP:s dubbelspel.

Andra tecken på Khomeinis ”anti-imperialistiska” politik är:

- Nära förbindelser med militärdiktaturen i Pakistan, en ”försvarare av islam”. Efter ett besök av den iranske inrikesministern Ali Akbar Nateq-Nuri i januari 1983 lovade den pakistanska regimen att skicka tillbaka alla ”hycklare” (Mujahedin och andra) som försökte fly från Iran över den pakistanska gränsen.
- ”Närmande” till Turkiet och en avsevärd ökning av handeln med detta land (40-faldig ökning jämfört med 1978). Detta går hand i hand med Irans talande tystnad om den turkiska

regimens roll i imperialismens regionala militärsystem (i januari 1982 anmärkte Irans handelsminister bara på ”bristen på islamsk atmosfär” i Istanbul!).

- Stöd till den afghanska motståndsrörelsens mest reaktionära delar och till de reaktionära islamska fundamentalistiska krafterna i staterna vid Persiska viken.

Slutligen kan den islamska republikens inriktning, som uppammar en splittring mellan sunniter¹⁶ och shi'iter i denna del av Mellanöstern, bara förvärpa de problem som uppstått genom den gamla imperialistiska taktiken att skärpa konflikter och motsättningar i en region som har balkaniserats för att passa imperialismens intressen. Följaktligen riskerar denna shi'itiska omvändelseiver att hindra massornas anti-imperialistiska och antikapitalistiska kamp. Rungande fördömanden av imperialismen går hand i hand med ett våldsamt förkastande av kommunismen och marxismen. Det är ingen slump att den islamska republiken snabbt sade upp paragraf 5 och 6 i 1921 års fördrag med Sovjet. De innefattade stadgar om möjliga ryska militära aktioner ”i händelse av att en tredje makt försöker göra intrång med hjälp av en väpnad intervention i Persien”. Men dessa deklARATIONER har bara varit känslouttryck; de har inte följts upp med konkreta åtgärder på den samhälleliga och ekonomiska nivån för att bryta beroendet av imperialismen. Än värre, arbetarna och fattigbönderna, som är de enda som har ett grundläggande intresse av en konsekvent anti-imperialistisk kamp, förtrycks våldsamt.

Under hela kriget har förtrycket i själva verket ökat. T o m Tudehpartiet och Fedayinmajoriteten angreps den 22 augusti 1982 våldsamt i IRP:s tidning (*Jomhouri Eslami*) därför att de vid den tidpunkten hade förbehåll mot att stödja regimen militära politik. IRP-ledarna förebrådde dem för att de ville göra gällande att en fortsättning av kriget drev Irak ännu mer i armarna på Saudiarabien, att det medförde enorma offer för massorna och att ett folkligt missnöje vid ett senare tillfälle kunde spela konstra-revolutionen i händerna. Arresteringar av Tudeh- och Fedayinmajoritetsmedlemmar ökar. (Alldeles nyligen, i början av februari 1983, arresterades Tudehpartiets ledning, inklusive dess sekreterare Nurredin Kianuri-Ayatollah Janati, medlem i Väktarnas råd, deklarerade att fängslandet av Tudehpartiets ledare hade grusat Sovjets förhoppningar om att ”genom detta partis förmedling konspirera mot Iran”.)

Att nu fortsätta kriget är inte att politiskt försvara den iranska revolutionen, och det är inte heller skälet till att IRP-ledningen driver det vidare. Deras syfte är att behålla sitt grepp om massrörelsen, rättfärdiga alla begränsningar av de elementära demokratiska rättigheterna, konsolidera sin militära och repressiva apparat och framförallt försöka skjuta upp åtgärderna mot en rad alltmer explosiva sociala problem. De senare innefattar krisen på landsbygden, arbetslösheten, bristen på konsumtionsvaror och den knepiga frågan om två miljoner flyktingar.

En förlängning av kriget hjälper ett helt skikt unga officerare, som i och med omvälvningarna i armén snabbt klättrat genom hierarkin, att befästa sin ställning. Denna nya generation officerare kan imorgon få politiska ambitioner! Det äger rum en viss sammansmältning mellan armén och pasdaran. I ett tal i början av januari 1983 klargjorde Khomeini att dessa två organ ”inte får betraktas som två separata enheter”.

Att försöka skuffa undan problemet med regimen politik, motiven till den, och vilka resultat den får, på grundval av att ”det viktigaste nu är att ställa upp bakom den anti-imperialistiska kampen”, medför att man politiskt stöder den islamska regimen och underordnar massornas

---

¹⁶ Sunniter = riktning inom islam.

krav under krigsansträngningarna. Utvecklingen i Iran sedan september 1980 – dvs i grund och botten ett bevästande av den islamska regimens institutioner och de effekter detta haft på massrörelsen och den islamska regimens militära politik – förändrar revolutionärernas uppgifter visavi kriget.

Revolutionärer måste skarpt avvisa Khomeiniregeringens militärpolitiska inriktning. De måste kräva ett omedelbart eldupphör. Man måste utarbeta ett politiskt svar till Saddam Hussein för att avslöja alla de planer han sedan 1980 haft mot den iranska revolutionen. Detta är det bästa sättet att förbereda de iranska massorna för att slå tillbaka varje ny irakisk aggression och mest effektivt undergräva regimen i Bagdad.

Samtidigt måste revolutionärer ställa de utsugna och förtryckta massornas alla krav mot den islamska republikens politik i centrum för sin propaganda och agitation. De iranska massorna får inte vinna kriget och förlora revolutionen! I de imperialistiska länderna, inklusive Frankrike och USA, måste revolutionärer avslöja sina regeringar, vilka gör manöver efter manöver för att återfå sin maktställning i regionen.

På sätt och vis stärker den islamska republikanska regimen av masstödet för kampen mot Iraks kontrarevolutionära aktioner. Men idag finns det många tecken på motstånd bland breda sektorer av massorna mot regimens politik och militära val. Desertörer och värnpliktsskolkare har börjat förföljas och trakasseras. Man utlovar ekonomisk kompensation till familjen om deras söner tar värvning. Premiärminister Hossein Mossavi planerar att värva en del av den offentliga sektorns personal. Khomeini har utfärdat lagar som gör frivillig värvning till en religiös plikt och den viktigaste av alla uppgifter.

Revolutionens nuvarande läge

Oljeintäkterna har lindrat effekterna av den ekonomiska krisen. *Exporten* har ökat till omkring 1,5 miljoner fat per dag, medan den inte översteg 500 000 fat mellan juni och september 1980. Oljan säljs för 29 dollar per fat, ett pris som ligger långt under OPEC-priset. Priset skulle kunna sänkas ytterligare för att öka försäljningen. I slutet av 1982 uppgick *oljeinkomsterna* till nästan 1,5 miljarder dollar per månad. Utlandsskulden har snabbt minskat. Efter en period av hårdare ransonering finns det nu större möjligheter att fördela inkomsterna via regimens många kanaler – med alla de privilegier och korruption detta medför.

Men krigsansträngningarna underblåser inflationen och bildar flaskhalsar för planerna att bygga billiga bostäder och utveckla infrastrukturen på landsbygden. Man känner behov av att minska de administrativa kostnaderna, något som skulle medföra att systemet med utnämningar skulle hamna i kris och stridigheterna inom prästerskapet skärpas. Den sociala och ekonomiska krisen stärker offensiven från de fraktioner (t ex Hodjatieh) som vill blicka handelsmännen och företagarna.

”Islamiseringen” av lagarna har utvidgats ytterligare (t ex septemberlagarna). I en nya ”expertförsamling” som valdes i december 1982 består av 74 mullor. Den 31 maj 1982 beslöt Majlis nationalisera utrikeshandeln. Det tidigare beslutet från 26 november 1981 hade upphävts av Vaktarnas råd (Shoraye Negahban). Den 1 juni 1982 förklarade Vaktarnas råd – där Khomeini inte saknar inflytande! – än en gång att denna lag var ”mot islam”.

Lagförslagen och lagstiftningen angående nationaliseringen av utrikeshandeln lämnade emellertid distributionen i händerna på de traditionella basarägarna. Och kontrollen av inköp avgörs på likvärdig basis av kontrollministeriet och denna sektors viktigaste privata importörer.

På samma sätt lade Väktarnas råd i januari 1983 in sitt veto mot den lag Majlis antagit om konfiskering av ”desertörernas” egendom. Rådet meddelade att denna lag gick mot ”islam” och två artiklar i konstitutionen. Vid detta tillfälle tillrättavisade Khomeini parlamentsledamötena, och påpekade att de inte fick rösta på lagar som det var sannolikt att Väktarnas råd skulle förkasta! (*Iran Times*, 28 januari 1983).

Dessa motsättningar återspeglar de skilda intressena hos olika sektorer och fraktioner inom det shi'itiska prästerskapet och deras borgerliga allierade. De ömsesidiga anklagelser om ”överdrifter” i förtrycket som idag slungas fram och tillbaka inom den shi'itiska hierarkin är ytterligare ett tecken på regimens ledarkris.

Arbetarklassen har förlorat en rad framgångar som erövrades i början av revolutionen. Dess levnadsstandard har försämrats. Den har inte längre några egna organisatoriska strukturer. Shoras har reducerats till en formell existens, om de överhuvudtaget har överlevt. I september 1981 upphävdes juridiskt valen till shoras. De Islamska förbunden (*Anjomanhaye Eslami*) har tagit överhanden. De har gjort det möjligt att avskaffa shoras, och de har samlat både representanter från de tidigare officiella fackföreningarna och efterblivna element.

I en del fall där Anjomans, med hjälp av shi'itiska populistiska element eller Tudeh- eller Fedayinmedlemmar, ännu uttryckte trycket från arbetarklassen, tog myndigheterna strikt kontroll över dem. Deras ledare fick sparken.

Dessa Islamska förbund kan inte användas för att åter bygga upp och utvidga en självständig arbetarrörelse; deras uppgift är att hjälpa företagsledningen att uppnå sina produktionsmål, fördöma kontrarevolutionärer och diskutera arbetarnas krav.

Förslaget till arbetslagstiftning, slutligen, (vilket modifierar delar av de lagar som infördes av shahregimen, och vilka ännu är i kraft) uttrycker grundvalarna i IRP:s idéer om hur man reglerar förhållandena mellan arbetaren som individ och cheferna. Dessa förhållanden begränsas till enkla personliga kontrakt.

Fackliga organisationer har ingen plats i Khomeini och hans anhängares anti-imperialistiska politik. Många arbetare, även många som stöder regimen, klagar högljutt mot lagförslaget. Trots förtrycket bröt strejker ut som protesterade mot det. Det är en god illustration av den latent konflikten mellan arbetarnas strävanden och regimens hela politik.

Bland *bönderna* har ockupationen och fördelningen av jord skapat en ny situation. Men den jordreform som slutligen antogs av Majlis flyttar inte på något sätt fram böndernas positioner. I grund och botten föreslår den att godsägarna skall sälja jord om deras egendomar bedöms vara för stora. Denna jord skall sedan delas ut till bönderna under övervakning av kommittéer bestående av pasdaran, domare, godsägare och bönder.

Utöver att ge laglig grund för att ta jord från de bönder som övertog den under de första månaderna av revolutionen, så syftar denna jordreform till att upplösa alla bykommitté- (bondekommitté)-liknande strukturer och ersätta dem med lokala regeringsorgan.

Under innevarande period koncentreras böndernas krav på frågor som priset på de produkter som säljs till statliga organ, kostnaderna för fabriksprodukter och arrendena på mark som ägs av shi'itiska institutioner. För närvarande är böndernas sociala och politiska aktivitet begränsad.

Inbördeskriget mellan regeringen och de kurdiska kämparna fortsätter. Den högste generalen, Sharezi, hotade i slutet av 1982 kurderna med den iranska arméns hela vapenkraft. Det

kurdiska folkets motstånd är fortfarande ett mycket viktigt hinder för stabiliseringen av den islamska regimen.

Regimen inser att det kurdiska folkets motstånd kan bereda vägen för nya uppsving för massrörelsen. Storleken på den avdelning ur de väpnade styrkorna som fått till upp gift att kämpa mot peshmergas bekräftar detta. Tukimanregionen är ockuperad av militären. Teheran har skickat in ytterligare ett förband i Azerbaidjan, förment för att få kontrollen över anhängarna till Ayatollah Shariat Madavi, som anklagas för att ha deltagit i en påstådd komplott av förre utrikesministern Ghotbzaden.

Massrörelsen har således hejdat. I försöken att uppnå sitt mål att reorganisera och stabilisera en avhängig kapitalistisk stat som domineras av imperialismen, har Khomeini-ledningen riktat hårda slag mot massrörelsen. Dess fortsatta styre kan bara förvärra hoten mot revolutionens framtid.

Men den sociala och ekonomiska depressionen, de erfarenheter massorna gjorde under de utomordentliga strider som ännu inte är långt borta, den förmåga de redan uppvisat av att kunna återta initiativet, kan leda till att deras aktioner återuppstår om en politisk öppning visar sig.

De stridigheter som splittrar den islamiska republikens ledande kretsar, och osäkerheten om vem som ska efterträda Imamen – alla dessa element får oss att tro att det kommer att ske nya institutionella och politiska omvälvningar.

I händelse av detta skulle de i landet verkande centrifugala krafterna kunna komma till ytan med våldsam styrka, och revolutionens outtömda reserver skulle ån en gång kunna tråda i aktion.

Imperialismen, och de krafter som vill återgå till det liksom delar av armén, spanar ständigt efter en chans. Även om de inte är det enda hotet mot revolutionen, skulle de kunna utnyttja en djupgående kris som åtföljs av apati bland massorna, en apati som uppstått genom att befolkningen demoraliserats av en rad delvisa nederlag under en relativt lång period. I detta fall skulle den iranske revolutionen drabbas av ett allvarligt och varaktigt nederlag.

Revolutionärernas centrala uppgifter

För närvarande kämpar revolutionärer för att försvara den iranska revolutionen både mot hoten från imperialismen och dess allierade *och* mot den islamiska regimen. De vägrar att skilja kampen mot imperialisternas och deras agents alla manövrer från försvaret av alla utsugna och förtryckta mot regeringen i Teheran. Da imperialistiska hoten kommer inte att förändra klasskampens lagar i Iran. Varje effektiv kamp mot imperialismen, för att bryta Irans beroende, leder med nödvändighet till en skärpning av klassmotsättningarna. Denna kamp kan bara bli affektiv om den grundar sig på att tillfredsställa arbetarnas och fattighändernas behov, och att utvidga alla deras rättigheter.

Revolutionens förlopp har visat att den borgerligt demokratiska revolutionens program (jordreform, demokratiska rättigheter, självbestämmande för de förtryckta nationaliteterna, nationellt oberoende...) inte kan tillfredsställas av den islamiska republikanska regimen. Bara en framrykning mot socialismen, bara ett fördjupande av den permanenta revolutionens process, kan göra det möjligt att erövra och befästa dessa framsteg.

Revolutionära marxister vägrar att begränsa massornas krav till de snäva ramar som sätts upp av Khomeiniregimens nuvarande militärpolitik. Deras politiska inställning till kriget utgår

från kampen för att erövra en politisk och organisatorisk självständighet för arbetarklassen och dess allierade.

Revolutionära marxister kan inte överge försvaret av de demokratiska rättigheterna när dessa undertrycks av IRP, eller överge massornas sociala och ekonomiska krav när dessa direkt angrips av regimen, under förevändning att detta skulle medföra att man hamnade i direkt konfrontation med regering en innan de politiska förhållandena är mogna för att ersätta den med en arbetar- och bonderegering. Revolutionära marxister avvisat detta för stalinister så kära resonemang.

Så fort arbetarna eller bönderna för en kompromisslös kamp för sina rättigheter och strävanden, så hamnar detta förvisso på kollisionkurs med den islamiska republikens regim och regering. Det faktum att den demokratiska revolutionens krav inte är genomförda gör att dessa frågor hamnar på den politiska scenens centrum. Utifrån denna verklighet måste revolutionära marxister peka ut de sätt på vilka massorna själva kan störta denna regim.

- I detta syfte för revolutionära marxister fram kravet på en demokratisk konstituerande församling som en omedelbar paroll inom hela den iranska staten. De försvarar de nationella minoriteternas rätt att bilda enväldiga konstituerande församlingar. De kurdiska kämparna har redan antagit detta krav. Med tanke på den nuvarande omfattningen på massornas mobilisering och självorganisering, och de revolutionära krafternas svaghet bland de arbetande massorna, kommer parollen om en arbetar- och bonderegering att fylla en propagandistisk funktion.

Kravet på en demokratisk konstitutionell församling bör knytas till krav på en rad speciella demokratiska, sociala och ekonomiska åtgärder, inklusive lika rättigheter och fullständiga medborgerliga och sociala rättigheter för kvinnor. Sådana krav kan visa det arbetande folket vilka uppgifter som objektivt bör stå på dagordningen för en sådan konstituerande församling. Denna paroll och försvaret av en sådan typ av socialt och ekonomiskt program är det sätt på vilket man i en gemensam rörelse kan sammanföra alla de arbetare och bönder som kastade sig in i kampen mot shahen för att på ett grundläggande sätt kunna förändra sina levnadsförhållanden, såväl som alla de som, likt de nationella minoriteterna och kvinnorna, i detta perspektiv ser möjligheten att erövra sina rättigheter i kamp mot den islamska republikens förtryckarregim.

Revolutionära marxister knyter samman kampen kring kravet på en demokratisk konstituerande församling med kravet på upplösning av de förtryckarapparater som finns kvar sedan den tidigare regimen, liksom avskaffandet av den islamska republikanska regimen förtryckarinstitutioner. Arbetarna, bönderna och de anti-imperialistiska militanterna störtade inte shahens armé för att få den ersatt med en ny IRP-armé (dvs pasdaran), krossade inte SAVAK för att få den ersatt med SAVAM! Alla deras erfarenheter visar att revolutionens förmåga att försvara sig mot yttre och inre fienden beror på beväpningen av massorna.

- I inbördeskriget mellan kurderna och den islamska republikens trupper stöder revolutionära marxister ovillkorligt peshmergas tills dess de fått sina krav tillgodosedda. Inom hela den iranska staten försvarar de systematiskt de nationella minoriteternas kulturella och språkliga rättigheter, såväl som deras rätt till självbestämmande ända till självständighet. Denna rättighet kan inte på något sätt underordnas de tvingande behoven hos kriget mellan Iran och Irak.

- Försvaret av de demokratiska rättigheterna, arbetarmassornas frihet att organisera och yttra sig, är nära knutet till arbetet att åter bygga upp en självständig arbetarrörelse och stimulera ett

nytt uppsving för självstyrande massorgan, såsom shoras och byaråd, vilka är en del av de iranska massornas revolutionära arv.

De revolutionära marxisterna ställer inte på något sätt massornas självorganisering i motsättning till det demokratiska kravet på en konstituerande församling. Inför det massiva förtrycket träder kampen för frigivande av alla fångar som har kämpat mot shahdiktaturen åter i förgrunden. Revolutionära marxister kommer också att kräva ett upphävande av alla begränsningar av religionsfriheten och kulturella rättigheter, såväl som ett skiljande av kyrka och stat.

- Revolutionärer måste föreslå en Arbetar- och bondeplan som kommer att göra ett möjligt att motverka krisens ekonomiska och sociala effekter, svara på de miljontals flyktingarnas trängande behov, ge bönderna tekniska och ekonomiska medel för att återuppta jordbruksproduktionen på en högre nivå. Vid fördelningen av oljeinkomsterna måste finansieringen av en sådan plan få högsta prioritet.

På grundval av det arbetande folkets kamp och organisationstraditioner kommer revolutionärer att inrikta sina ansträngningar på att stimulera alla de faktorer som kan bidra till en reorganisering av arbetarrörelsen på fabrikerna kring kampkommittéer, arbetarkommisioner, osv. Detta kommer de att göra både i kampen för omedelbara krav (löner, premier, arbetsförhållanden) såväl som oppositionsrörelser mot olika lagar mot arbetarnas rätt till facklig verksamhet på arbetsplatserna. En propagandakampanj för en generalstrejk kan byggas upp för att förbereda vägen för ett framtida återupptagande av massaktioner i stor skala.

- Vaksamhet mot alla former av imperialistiska uppviglingsförsök står fortfarande på dagordningen. Genom att ge nytt hopp till de arbetande massorna, genom att tillgodose deras krav, kan man förbereda dem att effektivt kämpa mot imperialismen.

Den internationella arbetarrörelsen måste göra vad den kan för att hjälpa de iranska arbetarna och bönderna och de nationella minoriteternas kämpar i sin kamp för att åter få fart på den revolution som inleddes 1979. Den kommer att koncentrera sitt stöd kring följande paroller:

**IMPERIALISTER, BORT MED TASSARNA FRÅN DEN IRANSKA REVOLUTIONEN!
FÖRSVARA DE IRANSKA MASSORNAS KAMP OCH DEMOKRATISKA
RÄTTIGHETER!**

Lästips – mera om Iran

[Om Iran - artiklar ur tidskriften Fjärde Internationalen](#). (från 1979-83)

[De iranska kommunisternas tredje tragedi](#) – Tudeh-partiet spelade stor roll för störtandet av shahen, men några år senare var det krossat (1983)

[Iran efter revolutionen 1979 kan indelas i tre skeden](#) (intervju från 2008)